

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

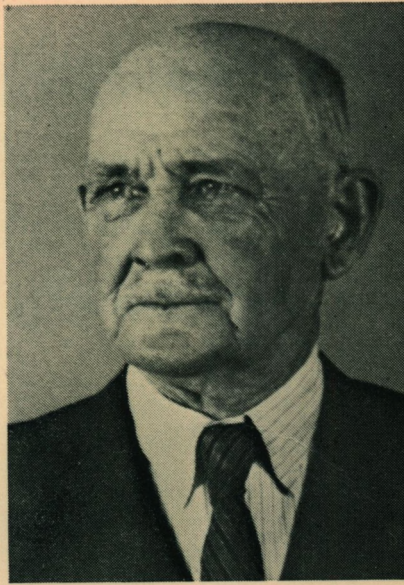
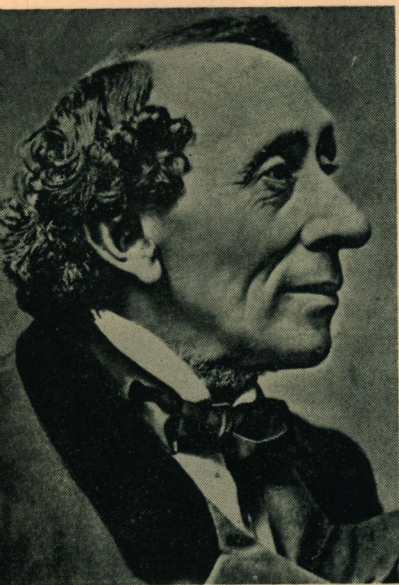
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H.C. Andersen og »denne Albert Hansen«

AKSEL DRESLOV

H. C. Andersen og
»denne Albert Hansen«

Af Aksel Dreslov

Med en oversættelse fra tysk af
Carl Albert Hansen Fahlbergs
afhandling om
Andersens homoseksualitet

KØBENHAVN

SAMLERENS FORLAG

1977

Copyright © 1977 by Samlerens Forlag
Trykt i Chr. Andersens Bogtrykkeri ApS
ISBN 87-568-0404-0

Indholdsfortegnelse

Forord 7

Professor Helweg opponerer 9

Albert Hansens afhandling 17

Denne Albert Hansen 54

For velvillig bistand takker jeg
fru Liselotte Fahlberg
justitsminister Orla Møller
og registrator ved
Landsarkivet for Sjælland
Niels Rickelt

A. D.

Forord

Denne bog er en litterær dobbeltsensation. For første gang bringer den en oversættelse fra tysk af en 75 år gammel afhandling, i hvilken det påstås bevist, at H. C. Andersen var homoseksuel. Indtil 1927 har afhandlingen enten været ukendt herhjemme eller tiet ihjel. Så tog professor, dr. med. h.c. Hjalmar Helweg den op til behandling i sin bog »H. C. Andersen – En psykiatrisk Studie«.

Et helt kapitel i professor Helwogs bog benyttes til at imødegå afhandlingen, der skyldes en totalt ukendt »Albert Hansen, Kopenhagen«. Denne seriøse behandling fra en fremragende videnskabsmands side førte ikke til nogen oversættelse af afhandlingen, og siden er den kun blevet nævnt periferisk i enkelte værker om H. C. Andersen. Idyllen omkring vor verdensberømte digter måtte tilsyneladende ikke brydes.

Sensation nummer to i denne bog er en afsløring af, hvem »denne Albert Hansen« var. Han er alt andet end ukendt på det danske parnas, nævnes som vor første virkelige proletardigter, var den mand, der gjorde den unge skuespillerelev Robert Storm Petersen til tegner, modtog den svenske

Forord

Vasa-medalje i guld og blev to måneder senere arresteret af justitsminister Albertis sædelighedspoliti, sad ganske ulovligt trekvart år i varetægtsfængsel, emigrerede til USA, hvor han i 30 år levede som frugtavlser, kom hjem og genoplivede sit forfatterskab med en sådan succes, at Julius Bomholt siden skrev om ham: Der er ingen tvivl om, at han havde evner til at blive den meget store skribent i dansk litteratur. Hans begavelse er af overraskende dimensioner.

Kapitlet om forfatterens levnedsløb kan godt minde om *Mit Livs Eventyr* – og er næsten ligeså spændende.

Professor Helweg opponerer

Da jeg i begyndelsen af tresserne var i gang med forarbejdet til min bog om den lille Hans Christian Andersen og barndomsbyen Odense, »En Å, en By, en Digter«, måtte jeg naturnødvendigt læse en del bøger om vor verdensberømte skribent. En af de bøger, jeg havde hjemme fra biblioteket, var den nu afdøde professor, dr. med. h. c. Hjalmar Helwegs bog »H. C. Andersen – En psykiatrisk Studie«.

Her stødte jeg for første gang på en omtale af Albert Hansens afhandling »H. C. Andersen – Beweis seiner Homosexualität« (H. C. Andersen – bevis for hans Homoseksualitet). Dette »beweis« blev offentliggjort i 1901 i Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen«, hvis udgiver var den berømte seksualforsker Magnus Hirschfeld (f. 1868). Hirschfeld var en af de første videnskabsmænd i nyere tid, der vovede at beskæftige sig med problemet homoseksualitet, ja, han foregreb endog professor Kinsey og foranstaltede en undersøgelse ved hjælp af spørgeskemaer, der udsendtes til 7481 mænd, af hvilke kun halvdelen svarede. Af disse dristige erklærede

94,3 pct., at de var heteroseksuelle, 3,4 pct., at de var biseksuelle, mens 2,3 pct. turde erkende, at de var homoseksuelle. Magnus Hirschfelds hovedværk var »Die Homosexualität des Mannes und des Weibes«.

Det er klart, at jeg fik lyst til at læse den i øvrigt komplet ukendte danske forfatter Albert Hansens afhandling, og jeg gik til Odense Centralbibliotek, der skaffede den hjem fra Tyskland. Siden har jeg spekuleret meget på, hvordan den *der* har overlevet Hitlers jagt på alt, hvad der kunne betegnes som »entartet«. Det er en kendsgerning, at en nazistisk studentergruppe allerede i 1934 stormede Hirschfelds institut og arkiv og brændte alle hans bøger offentligt, mens Hirschfeld selv måtte gå i landflygtighed og døde nogle få år senere.

I øvrigt er et eksemplar af bogen i mellemtiden dukket op på Statsbiblioteket i Århus, der har erhvervet den på en auktion efter en fremtrædende dansk patolog. Det fremgår af et stempel i bogen.

Afhandlingen får siden lov til at tale for sig selv, og jeg skal her først konstatere, at Hjalmar Helweg ikke fæstede megen lid til det af Albert Hansen førte bevis. Og her kunne man måske fristes til at indvende, at det nok var pietet overfor vor store digter, der gav professoren følelsesmæs-

Professor Helweg opponerer

sige impulser til at afvise. Der måtte ikke kastes smuds på en af vore nationale skatte.

Det kan imidlertid ikke være hele sandheden. Professor Helweg må have afvist ud fra en ærlig overbevisning. Det tør man slutte af den kendsgerning, at netop Helweg i fyrerne og halvtredserne kæmpede frygtløst for at nedbryde den mur af uvidenhed og selvgodhed, der omgærdede emnet homoseksualitet. Ja, han var pioner blandt de videnskabsmænd, der siden da har erklæret, at homoseksualitet ikke er noget, man forføres til, og at det derfor er urimeligt at behandle homoseksuelle anderledes for straffeloven end deres heteroseksuelle søstre og brødre. Denne kamp førtes til sejr i foråret 1976, da et folketingsflertal afskaffede straffelovens paragraf 225.

Typisk for Hjalmar Helweg var disse linier, hvormed han afsluttede sit forord til en bog om emnet: »Lav de love, som er nødvendige for at værne den offentlige sømmelighed og beskytte store som små mod seksuelle overgreb. Lad disse love være ens for alle, og lad så forresten voksne mennesker have deres kønsliv i fred og respekter dem efter det menneskeværd, de måtte have . . .«

Med andre ord: Om professor Helweg i sine indgående Andersen-studier var kommet til det resul-

tat, at digteren var homoseksuel, ville han have skrevet det, af den simple grund, at det efter hans mening hverken havde gjort Andersen større eller mindre. Ingen har vel vendt sig fra en Sokrates, en Leonardo eller en Tchaikovsky af den grund.

Ingen tvivl om, at Hjalmar Helweg er den betydeligste kapacitet med speciale i sjæleliv, der har beskæftiget sig med Andersens sexliv. Men det skete for 50 år siden, og i dag behøver man ikke at være fagpsykolog for at se visse fejl og mangler i Helwegs argumentation.

Det mest forunderlige er, at Helweg overhovedet ikke synes at kende begrebet biseksualitet, og det havde dog bl. a. Magnus Hirschfeld allerede beskæftiget sig med omkring århundredskiftet. Helweg mener tilsyneladende, at den kendsgerning, at Andersen forelskede sig i Riborg Voigt, Jenny Lind, Sophie Ørsted og Louise Collin, er fuldgyldigt bevis for, at han ikke har haft sexinteresse for personer af sit eget køn – skønt professoren godt kan se det påfaldende i den kategoriske måde, Edvard Collin afviste hans bøn om dusbroderskab på. Og skønt han citerer det brev, Andersen skrev til Edvard Collin den 20. september 1833, hvori det bl. a. hedder: »Med et barns hele tillid tilbød jeg Dem mit broderlige Du, og De afslog det. Da græd

jeg og tav, altid har det siden stået som et åbent sår, men just min blødhed, min halve kvindelighed (Kan det siges tydeligere? A. D.) lod mig hænge fast ved Dem . . .«

En anden kendsgerning, som ingen hidtil har hæftet sig ved, er den, at to af Andersens elskede, nemlig Riborg Voigt og Louise Collin, var søstre til mænd, som han følte sig nær knyttet til. Riborg Voigt til en gammel skolekammerat og Louise til den reserverte Edvard. Hvor nærliggende er det ikke her at tale om overføring af følelser?

Helweg beskylder Albert Hansen for at være målrettet i sin forskning – han *vil* have, at Andersen skal være homoseksuel, og Helweg gør med rette indvendinger mod nogle af Albert Hansens »beviser«, f. eks. konstateringen af, at Andersen livet igennem selv syede sine bukseknapper i, og på sine rejser medførte nål og tråd. »Det sidste,« skriver Helweg, »viser kun, at han var en økonomisk praktisk og rejsevant mand, og hvad bukseknapperne angår, må man med lidt forundring spørge, hvem der egentlig syer bukseknapper i for enlige, fattige mandfolk, hvis de ikke gør det selv . . .«

Det er helt åbenbart, at Albert Hansen her har været ude på tynd is, men er professor Helweg ikke selv det i sin kommentar til episoden på værk-

stedet i Odense, hvor Hans Christians blufærdighed krænkes af svendene, efter at han har demonstreret sin drengesopran, og de angiver at ville undersøge, om han ikke skulle være en lille pige. I anden udgave af sit værk, side 89 forneden, skriver Helweg: »... i hvert fald indtrådte for Andersens vedkommende i puberteten en typisk stemmeovergang, hvorved han mistede sin barnesopran, et fænomen, der ikke skal være helt karakteristisk for de homoseksuelt anlagte...«

Troede man virkelig i midten af tyverne, da Helweg skrev sin bog, at homoseksuelle drenges stemmer ikke gik i overgang, og at fistelstemmer var tegn på homoseksualitet? Helweg synes at have troet det.

Og herefter kan man vist roligt sige, at matchen mellem Albert Hansen og Hjalmar Helweg står 1–1. Begge har gjort sig skyldige i urent trav, og den, der for anden gang læser Albert Hansens afhandling og kapitel 4 i Hjalmar Helwegs bog i umiddelbar sammenhæng, sidder tilbage med en fornemmelse af, at ingen af dem har helt ret, hverken Hansen, der påstår, at Andersen var homoseksuel, eller Helweg, der mener, at han var heteroseksuel. Man får en stærk fornemmelse af, at sandheden lå midt imellem.

Professor Helweg opponerer

Der må have siddet en tvivlens orm og gnavet i Helwegs sind, da han skrev sit kapitel, for flere steder giver han udtryk for, at hvis Hansen ville bevise, at Andersen var homoseksuel, så skulle han da hellere have citeret det eller det. Et af eksemplerne er et brev, som Andersen i 1846 skrev til den 13 år yngre storhertug Carl Alexander af Sachsen-Weimar. Brevet gengives på Andersens eget tysk, og professor Helweg kommenterer: »For en overfladisk betragtning er dette uimodsigeligt et kærlighedsbrev, og man kan kun undre sig over, at den, der har villet bevise Andersens homosexualitet, slet ikke har fremdraget forholdet til storhertugen, da netop dette venskabsforhold i det mindste i nogen tid antog en ganske særlig vammel (Hvad med objektiviteten, hr professor? A. D.) karakter. Men gennemlæser man hele den udgivne samling af Andersens breve til storhertugen, forsvinder indtrykket af erotik. . .«

Hjalmar Helweg mener ikke, at Andersen var homoseksuel, begrebet biseksualitet har han slet ikke været inde på, måske var det ukendt blandt danske psykiatere i tyverne. Han har ikke forestillet sig, at Andersen kunne have giftet sig med Riborg Voigt, Jenny Lind, Sophie Ørsted eller Louise Collin, være blevet en hengiven ægtemand

Aksel Dreslov

og en god og kærlig fader til en børneflokk – men samtidig ind imellem have plejet et brændende kærlighedsforhold til en yngre mand. For Helweg har det været et enten eller. Kendsgerningerne viser, at det ofte er et både og.

Men en diagnose får professoren naturligvis stillet, og den lyder: »Set som helhed var H. C. Andersen en udtalt psykopat af astenisk sensitiv type med en del tilblanding af hysteriske elementer«. Denne diagnose taget i betragtning må det vist siges, at Andersen administrerede sit liv med stor styrke og megen begavelse. Ikke underligt, at denne administration sled ham op i en relativt tidlig alder.

Albert Hansens afhandling

Her følger oversættelsen af Albert Hansens afhandling om Andersens homoseksualitet. Der gøres opmærksom på, at de fleste Andersen-citater er direkte tilbageført til dansk fra Albert Hansens tysk. Kun de mere kendte og lettest opsporlige citater bringes i originalversionen. Det kan give nogle mindre nuanceforskelle, men ingen væsentlige uoverensstemmelser.

Årbog for seksuelle Mellemlinjer 3. årgang
H. C. Andersen. Bevis for hans Homoseksualitet
Af Albert Hansen, København

Litteratur

- H. C. Andersen: Mit eget eventyr uden digtning. Leipzig 1847.
- H. C. Andersen: Mit Livs Eventyr. København 1855. Supplement. København 1877.
- E. Collin: H. C. A. og det Collinske Hus, København 1877. Breve til H. C. A. København 1878.
- Georg Brandes: Kritiker og Portraiter. København 1870.
- C. F. Holten: Erindringer. København 1899.

H. C. Andersen.
Beweis seiner Homosexualität
von
Albert Hansen, Kopenhagen.

Literatur:

H. C. Andersen: Das Märchen meines Lebens. Leipz. 1847.

H. C. Andersen: Mit Livs Eventyr. Kopenhagen 1855. Supplement. Koph. 1877.

E. Collin: H. C. A. og det Collinske Hus. Koph. 1882.

C. Bille und Nic. Bøgh: Breve fra H. C. A. Koph. 1877. Breve til H. C. A. Koph. 1878.

Georg Brandes: Kritiker og Portraiter. Koph. 1870.

C. F. Holten: Erindringer. Koph. 1899.

Nic. Bøgh: Elisabeth Gerichau Baumann. En Karakteristik. Koph. 1886.

Peter Hansen: Dansk Literatur-hist. Koph. 1898. Zeitschriften und Tageblätter.

Die kleine dänische Literatur hat nur wenige berühmte Grössen aufzuweisen. Das Ausland kennt ausser dem Altvater Holberg und dem Märchendichter H. C. Andersen etwa nur noch Sören Kierkegaard und J. P. Jacobsen. Wie merkwürdig, dass gerade diese vier oft als Homosexuelle bezeichnet werden! Freilich bedarf dies, was Jacobsen betrifft, immer noch des authentischen Beweises, und von dem uns so ferne liegenden Ludwig Holberg weiss man ja fast nur, dass er ein un-

Faksimile gengivelse fra den tyske afhandling.

Nic. Bøgh: Elisabeth Gerrichau Baumann. En Karakteristik. København 1886.

Peter Hansen: Dansk Litteratur-historie. København 1898.

Tidsskrifter og dagblade.

Den lille danske litteratur har kun få berømte storheder at opvise. Udlandet kender vel foruden fader Holberg og eventyrdigteren H. C. Andersen yderligere kun Søren Kierkegaard og I. P. Jacobsen. Hvor mærkværdigt, at netop disse fire ofte bliver karakteriseret som homoseksuelle!

Ganske vist tiltrænges der, hvad Jacobsen angår, stadig autentisk bevis, og for den os så fjernt stående Ludvig Holberg ved man jo næsten kun, at han var en uforbederlig pebersvend og »kvindehader« og udviste flere homoseksuelle træk.

Med hensyn til Søren Kierkegaard og H. C. Andersen er vi derimod fuldt på det rene. De frembyder en sådan mængde af bedømmelsesmateriale, at deres sande naturanlæg også må springe den ikke-indviede i øjnene. Måske bliver det mig forundt i en senere udgave af denne årbog at oprulle den geniale og ædle forfatter Søren Kierkegaards overmåde interessante levnedsløb. Når jeg nu vil

Albert Hansens afhandling

behandle H. C. Andersens, er årsagen ikke blot, at han er langt den berømteste af vore forfattere, men også, at han ustandselig bliver fremholdt som et eksempel på sjælelig renhed og barnlig uskyld. Og det med fuld ret. At han tillige var homoseksuel, vil de følgende sider bevise.

Ganske vist har H. C. Andersen ligeså lidt som Søren Kierkegaard aflagt umiddelbar bekendelse.

Det vil blive forskerens opgave at præstere beviset for homoseksualitet gennem mængden af ufri-villige og ubevidste, men umiskendelige ytringer.

H. C. Andersen blev født i Odense på Fyn som eneste barn af en bundfattig skomager. Skønt man kun ved lidt om digterens afstamning lader der sig flere svære, arveligt belastende momenter anføre. Hans far og hans farfar var begge sindssyge, moderen, et kæmpestort mandhaftigt fruentimmer, var forfalden til druk og døde i fattighuset af Delirium Tremens.

Hans Christian selv var som dreng en højst besynderlig fremtoning, overspændt og menneskesky, genstand for ustandselig forfølgelse fra de andre drenge, der frimodigt påstod: »Fyren er ligeså forrykt som sin farfar!« Disses selskab søgte Hans Christian imidlertid aldrig, men da han til sidst blev sendt i fattigskolen, sluttede han sig straks

venskabeligt til en jævnaldrende pige, der var det eneste kvindelige væsen i skolen.

Forøvrigt kukkelurede drengen altid ensom i forældrenes lille hus, hvor han legede med dukker og fordrev tiden med syarbejder. »Det var min største glæde at sy dukketøj og lege med dukker« siger han i sin berømte selvbiografi »Mit Livs Eventyr«. En naboerske, der nødtørftigt havde undervist ham i kvindeligt håndarbejde, syede han siden som anerkendelse en nålepude i hvid silke. Denne blev senere, da Andersen var blevet en kendt digter, fremvist for besøgende i Odense som en slags seværdighed.

Seksten år gammel flyttede H. C. Andersen »for at blive berømt« til København, hvor han måtte gå meget ondt igennem, hans gamle forkærlighed for dukker og kvindeligt håndarbejde ophørte dog ikke. Herom fortæller den omtalte biografi: Dag efter dag sad jeg derhjemme og syede dukketøj, og for at skaffe mig de dertil nødvendige brogede lapper, udbad jeg mig i modebutikkerne prøver af stoffer og silkebånd. Min fantasi beskæftigede sig så aldeles med dette dukketøj, at jeg ofte på gaden blev stående for at betragte de elegante damer i silke og fløjl. I fantasien så jeg denne stads under min saks. Selv som vidtberømt digter og ofte hæd-

Albert Hansens afhandling

ret person syede H. C. Andersen selv sine bukseknaver i og stoppede egenhændigt sine strømper, på sine talrige rejser var han altid forsynet med nål og tråd.

H. C. Andersen var indtil puberteten begavet med en mærkværdigt klar sopranstemme, han sang som en pige, sagde folk.

En dag foredrog han i den fabrik, hvor hans moder forsøgsvis havde anbragt ham, en vise, og da arbejderne forbavset udbrød, at han ganske bestemt ikke var nogen dreng, men en forklædt jomfru, greb en af dem H. C. Andersen for ganske nøje at skaffe sig klarhed på dette punkt. »De andre svende fandt denne rå spøg morsom og holdt mig fast i arme og ben, jeg skreg af fuld hals og, skamfuld som en pige, styrtede jeg ud af huset, hjem til min moder, der måtte love aldrig at ville sende mig derhen igen.« Og bedre gik det ikke, da han nogle år senere ville forsøge at tjene til sit brød som snedkerlærling. Kun to timer blev han i håndteringen, arbejderne var ham endnu engang alt for uanstændige. »Deres tale forekom mig meget letfærdig, thi jeg var jomfrueligt bly«. Til sidst drev også disse spasen så vidt, at H. C. Andersen brød ud i gråd og forfærdet flygtede fra dem.

Man vil allerede have bemærket, hvorledes H.

C. Andersen, for at beskrive sit væsens egenart, stadig sammenligner sig med kvinden. Også i sine senere år taler han meget ofte om sin »pigeagtige« eller »halvt kvindelige« natur, og hans samtidige fremhævede ofte denne »mangel på mandhaftighed«.

Bekendt er Andersens legendariske forfængelighed, der ikke blot gjaldt hans åndelige færdigheder. Skønt digteren var »af bizar grimhed«, kunne han aldrig gå forbi et spejl uden med selvbehag at se sig i det. Han var ikke så lidt stolt af sin smukke hårvækst, men bølgerne opstod hos frisøren, hos hvem han altid omhyggeligt lod sig krølle. »Stor skade, at jeg ikke kan blive krøllet i dag« erklærede han engang i anledning af en fest til hans ære »det klæ'r mig dog så godt!« Med skægget ville det imidlertid ikke blive til meget, og da Andersen desuden nærede en udtalt modvilje mod denne mandlige pryde, lod han sig altid omhyggeligt rage.

Stor vægt lagde Andersen på at være klædt elegant og omhyggeligt. Selv da han som ukendt legat-poet måtte kæmpe med fattigdom, vidste han at finde midler til at fremstå i fineste puds. I talrige breve, især til sin fortrolige veninde Henriette Wulff, beskriver han med barnlig glæde sine nyan-skaffede, for det meste temmelig påfaldende, klæd-

Albert Hansens afhandling

ningsstykker og glemmer sjældent at tilføje: »Jeg ser nu virkelig nydelig ud« eller »Jeg bliver for hver dag pænere etc.« og, da han engang, 35 år gammel, havde været til hofbal, skriver han ganske som en backfisch »Jeg var henrivende, sagde man«.

En stiv flip af påfaldende størrelse skjulte hans lange hals, vide benklæder hans tynde ben. Venerne gjorde sig lystige over hans pyntesyge og kaldte ham byens største modenar, og man giver dem uvilkårligt ret, når man af digterens egen mund erfarer, at han i anledning af en fest flere dage i forvejen holdt »generalprøve på samtlige sine påklædningsmysterier« og at han i timevis kunne spadserere omkring »udstoppet og udstaferet som en dandy«. Hvorledes en sådan »flaneren« gik for sig, fremgår af et brev fra Paris, hvori Andersen spøgefuldt fortæller, at han på en spadseretur med hænderne havde løftet benklæderne tilstrækkelig højt til at hans »smukke silkestrømper lige lod sig ane«.

Endog de så overmåde karakteristiske kvindelige forklædninger kan iagttages i forbindelse med Andersen. Gentagne gange optrådte han i kvinderoller, dog tillod hans ydre ham kun at fremstille komiske roller. Snart spiller han som student en grotesk Columbine »med nøgne arme og bølgende

hørhår«, snart parodierer han den olympiske Iris »i krinoline og påfuglefjer«.

»Tro mig, jeg blev henrivende«, skrev han til den omtalte veninde, »Gud ved, hvilket indtryk jeg vil gøre på de unge studenterhjerter!«

Af andre kvindelige karaktertræk skal her anføres Andersens forståelse for smagfulde blomsterarrangementer, hans overdrevne blufærdighed, hans næsten komiske grædefærdighed, der tillod ham at udgyde tårer ved den mindste anledning, og hans grænseløse angst.

Meget overtroisk var han desuden. Allerede 50 år før hans bortgang begynder grulige dødsanelser at forurolige ham, og fortsatte grublerier over forvarslerne i hans onde drømme giver ham nok at gøre. For det huslige besad han udtalte evner, hans lejlighed var ganske vist lille, men ren og nydelig, smykket med blomster og lyseduge som en gammeljomfrus. Her arrangerede han ikke så sjældent kaffeselskaber for venner og veninder. Tobak var ham en vederstyggelighed, alkoholiske drikke kunne han dårligt tåle, derimod var han en ven af alle slags søde sager og hyppig gæst i konditorier, hvor han i kredsen af sine »unge venner« indtog chokolade og bagværk.

En uforbederlig sladrehanke var og blev Ander-

Albert Hansens afhandling

sen hele sit liv. Ustandselig røbede han ting, der under forudsætning af diskretion var blevet ham betroet, og kolporterede chronique scandaleuse. Hans breve minder i form som indhold, om en dannet dames korrespondance.

Som typisk tegn på inversion kan man også nævne Andersens sygeligt udviklede sårbarhed. »Hans følsomhed var som et blodigt sår«, har en historiker træffende bemærket.

Andersen blev 70 år gammel og var til sin død uforbederlig pebersvend. Han selv, og efter ham hans biografer, har givet det udseende af, at han på grund af sit ikke særligt indtagende ydre ikke havde succes hos det smukke køn og gentagne gange var besjælet af en dyb, men ugengældt lidenskab. Netop det modsatte er imidlertid det rigtige. Andersens erotiske tilbøjeligheder for det modsatte køn var lig nul, medens han på den anden side selv hyppigt – desværre uopflammelig – blev genstand for en kvindelig kærlighedsglød. I det mindste modtog han ikke sjældent »billets doux« i hvilke temperamentsfulde damer lagde de ømmeste følelser for dagen og i deres kærligheds navn inviterede Andersen til meget lovende stævnemøder.

Også mere direkte attentater fra kvindeverdens side blev hos Andersen helt uden resultat.

Som sekstenårig knægt blev han, da han ved sin ankomst til København uden tag over hovedet strejfede rundt i byen, nærmest samlet op af et omstrejfende pigebarn, der fandt behag i hans store skikkelse. Efter tre dages forløb lod hun ham dog skuffet gå igen, og af en episode i den selvbiografiske roman »Improvisatoren« erfarer man, at Andersen, på trods af alle forførelseskunster, var sluppet fra mødet kysk som en Josef.

I dette tilfælde kunne Andersens modvilje vist forklares af hans grønne ungdom eller af en uberørt sjæls ophøjede afsky for en uren kvindes sanselige tilnærmelser, men den samme vægring lader sig betragte hos Andersen i en moden mands alder og under omstændigheder, hvor den kvindelige halvparts moralske beskaffenhed på ingen måde kunne give Andersen anledning til modvilje. Således var f. eks. det af den stærkt ombejlede primadonna ved en provinsscene gjorde forsøg på at forføre digteren erotisk, kronet med et ligeså ringe held. Begge boede på samme hotel og havde værelser op og ned ad hinanden. En aften foretog den smukke i naboværelset en meget sigende kærlighedsarie med det formål at digteren skulle gætte hvilke lyster der boede i hendes kærlighedshungrende hjerte. Men Andersen blev, som han selv i et brev naivt tilstår

Albert Hansens afhandling

det, »dum af skræk« og låste, for at forpurre eventuelle videregående anslag, hurtigt døren.

Om et andet dristigt tilnærmelsesforsøg beretter William Bloch i sit, efter Andersens død offentliggjorte, essay. Andersen modtog en dag besøg af en ung, billedskøn dame, der på den mest åbenhjertige måde erklærede ham sin kærlighed og herunder gav alle mulige vovede tilbud. Man skulle nu tro, at Andersen, der hele tiden så bittert beklagede sig over kulde og ignorering fra dameverdenens side, ville hilse en sådan herlig lejlighed med glæde. Men Andersen, langt fra at føle sig lyksaliggjort, tilkaldte hurtigt husets værtinde, for at få hende til at fjerne damen. Og han følte sig meget dårligt til mode, da dette først ville lykkes takket være en meget energisk indskriden fra hans side. »Sådanne eksalterede, fjantede skabninger« var ham en rædsel, tilføjede Bloch som en slags forklaring.

Det er forståeligt og undskyldeligt, at Andersen ikke desto mindre ville gå for at være en erfaren kender og beundrer af kvindelig skønhed og som talrige andre homoseksuelle søgte at skjule sine sande og naturlige anlæg gennem simulation. Den klartskuende iagttagelse vil imidlertid ikke undgå at bemærke egenarten af Andersens kvindekult. I traditionelt kunstsprog, fuldt af billige superlativer

bliver de uundgæelige artigheder pligtskyldigst afleveret. Ikke spor af inspiration. Nu og da kommer også helt forunderlige betragtninger frem. Således når digteren i en rejseskildring gør følgende dybsindige bemærkning: »Kvinderne i Arles skal være smukke. Man har ret. Til min overraskelse var selv de fattige piger nydelige.« Endnu tydeligere fremgår det af følgende intermezzo, at Andersens interesse for kvindelig skønhed var endog meget overfladisk. Andersen havde ofte med tilsyneladende begejstring fortalt en ældre veninde om frk. N. N.s »himmelsk smukke, brune øjne«. Stor var derfor omtalte venindes overraskelse, da hun ved sit første møde med indehaveren af disse højtpriste brune øjne bemærkede, at de var blå. Da Andersen ikke var farveblind, kan den omtalte udfordrende skønhedsbegejstring altså umuligt have været frugten af grundige betragtninger.

Trods alle den slags kneb var Andersens nærmeste omgivelser snart på det rene med hans frigiditet i forhold til det smukke køn og tillod sig nu og da en uskyldig spøg for at bringe ham i prekære situationer. »Hvad mener De om poesien i et sådant ansigt?« råbte engang en ung mand leende, idet han på Pariser Bal Mabilles kastede en meget fejret Mabilleskønhed i armene på digteren. Men

Albert Hansens afhandling

Andersen pegede højtideligt på fuldmånen og replicerede: »Dette gamle, evigtunge ansigt er mig kærere!«

Man må derfor heller ikke tage de forsmåede skønheder det ilde op, at de for at hævne denne kulde, lejlighedsvis lavede sjov med den store digters ophøjede person. Andersen var, som omtalt, ikke så lidt overtroisk, og de nævnte damer morede sig derfor under hans hyppige besøg på sjællandske herregårde med at arrangere grupvækkende spøgelsestilsynekomster, således at den ikke netop heltemodige poets omhyggeligt friserede hår rejste sig på hans hoved.

Den måde, på hvilken Andersen i sådanne tilfælde søgte oprejsning, er meget betegnende for hans fuldstændige mangel på mandligt galante følelser overfor dameverdenen. Han gik for eksempel med tanker om, formummet som spøgelse, at gemme sig i en af de implicerede damers seng og give hende en forskrækkelse når hun ville gå til ro. Og først da en ældre veninde rødmende gjorde ham opmærksom på dette og hint, kom han på bedre tanker.

Andersens absolut mest berømte digt om kvinder er en paskvil, i hvilken disse fremstilles som evigt talende sladdersøstre (»Pjat. Pjat!« A. D.).

Og dog var Andersen ikke kvindehader. Kun damer, der gjorde anslag mod hans hjerte, var ham imod. Derimod sluttede han sig i tidens løb ven-skabeligt til en række intelligente, modne kvinder, der på deres side overfor Andersen lagde en lige-frem moderlig ømhed for dagen. Med dem stod Andersen i fortløbende korrespondance, de mest intime tanker blev udvekslet, damerne betragtede ham åbenbart som en veninde, hvem man betror alt og hvem man også lejlighedsvis kunne belaste med små opgaver. Snart bliver han af en bedt om at skaffe nogle alen netteldug hos modehandleren, snart udbeder han sig i et brev til en anden opskrif-ten på en delikat sellerisuppe til den kære fru N.N. Derfor kunne digteren J. L. Heiberg til Andersens store fortrydelse påstå, at Andersens publikum udelukkende bestod af fruentimmere.

Men – vil den skeptiske læser indvende – Ander-sen har dog ifølge biografier, breve og overleve-ringen tre eller fire gange næret lidenskabelig kær-lighed til et kvindelig væsen. Ganske vist syntes dette ved første øjekast at være tilfældet. Det kan ikke betvivles, at digterens hjerte gentagne gange var opflammet af en dyb og lidenskabelig kær-lighed, men at den elskede person var af kvindekøn kan derimod ikke påstås, thi ingen kender den vir-

Albert Hansens afhandling.

kelige genstand for kærlighedsgløden. Dette punkt bereder ellers ikke forskerne vanskeligheder. Skønt digteren indhylder sit digts heltinde i poetisk pseudonymitet, viser han sig i breve og blandt venner så åbenhjertig, at efterverdenen sjældent har savnet nøjagtige oplysninger.

Selv hos så fjerne berømtheder som Dante og Petrarca har man jo let kunnet fastslå de besungne skønheders indentitet.

Anderledes med Andersens elskede. Han, der ellers evig og altid talte og skrev om sig selv, indtog i dette kapitel en ugennemtrængelig diskretion. Ganske vist fik alverden gennem vers og prosa tilstrækkelig kendskab til eksistensen af hans kærlighed. Men selv de svageste antydninger af ydre omstændigheder savnes ganske. Ja, den tilbedte person bliver overhovedet kun undtagelsesvis betegnet som et kvindeligt væsen.

Sædvanligvis elsker digteren »et menneske« – »et væsen« – »en vedkommende« – »to brune øjne« og lignende. Gennem ubestemte hentydninger og upersonlige ytringer lader han læseren gætte hvordan han for en kort stund har elsket og måske er blevet genelsket. Og hvor besynderligt, forbindelserne opstår altid, når digteren på rejse befinder sig udenfor de omsorgsfulde venners synskreds. I

virkeligheden anede selv de intimeste venner overhovedet intet, før de ved offentliggørelsen af hans seneste digte pludselig erfarede, hvordan han endnu engang elskede »en eller anden« vældigt, men ulykkeligt. Forgæves brød de hovedet med, hvem pigen dog egentlig var. I et brev beskriver Andersen spøgefuldt en sådan bysladder og driver spot med visse folks forgæves anstrengelser for at afsløre hans kærlighedshemmelighed. Kun ærgrer det ham, at hans navn derved bliver sat i forbindelse med »en af de såkaldte købnerhavnerskønheder«.

I virkeligheden gjorde man sig lystig over Andersens hemmelige sværmerier, kaldte dem »indbildning« og anvendte på ham digterordet: »Da han ingen bekymringer har, må han skaffe sig nogle.«

Også i Andersens erotiske digte mødes vi af denne svævende, dobbelttydige udtryksmåde. Georg Brandes gør i et åndfuldt essay den træffende bemærkning, at han ikke kender andre forfattere, hvis talent i så ringe en grad kendetegnes af et bestemt køn som Andersens. Hvor mærkeligt, at dette netop skal være mest påfaldende i Andersens erotiske lyrik! Mens man f. eks. hos Heinrich Heine, den af Andersen så højt beundrede og så lidet behændigt efterlignede digter, ikke i noget øjeblik

er i tvivl om den besungne persons køn, så kan Andersens kærlighedsdigte ligeså godt forekomme rettet til en mand som til en kvinde. Ofte personificerer han kærligheden på samme måde som hin antikke poet, bag hvis begejstrede skildringer af Gud Amors skønhed man uden vanskelighed gættede sig frem til kærligheden til en smuk yngling. Hos Andersen manifesterer kærligheden sig ligeledes som yngling og det som moderne bondedreng i bukser og skjorte og uden alle mytologiske attributter, og når »den gamle digter« i eventyret af samme navn (På dansk: Den uartige Dreng. A. D.) lukker den som tiggerdreng formummede Eros ind i sin stue og varmer ham ved kakkelovnen for derefter at blive truffet i hjertet af den utaknemliges pil, så er det, tror jeg, en poetisk omskrevet erindring fra forfatterens privatliv.

Dog – mundus vult decipi, ergo decipiatur. Andersen har som så mange andre homoseksuelle for at forebygge verdens ondsksfulde sladder måttet opfinde nogle små kærlighedsanliggender. Ingen vil tage ham det ilde op. De kendteste af Andersens formodede store lidenskaber kunne godt gælde som alment eksempel. Digteren foregiver at han et sted på landet – hvor, har han aldrig sagt – har truffet en pige, hvis navn han aldrig ville afsløre. Straks

stod den dybe lidenskabs flamme i lys lue i hans hjerte. »Det var et selvbedrag«, klagede han senere i selvbiografien – »hun elskede en anden og giftede sig med ham.« I et samtidigt brev leverer han imidlertid en anden version. Ifølge denne elskede den omtalte pige ganske vist ham, men var forlovet med en anden og af omstændighederne tvunget til at gifte sig med ham. Endnu en tredje udgave opstår denne kærlighedshistorie i overfor en betroet ven. Han har ganske vist fundet kærligheden gengældt, den anonyme pige er på ingen måde tvunget til af forholdene at gifte sig med en anden, men den sande årsag er, at hans fattigdom ikke tillod ham at stifte familie. »Ganske vist havde hun rigdom nok for os begge, men så ville verden have sagt, at det var et fornuftsægteskab, og det ville have krænket mig meget.«

Ifølge dette skal Andersen altså, for at imødegå ligegyldige menneskers løgnagtige bagvaskelse, have givet afkald på sit livs største kærlighedslykke!

Fattigdom er i det hele taget Andersens kæreste undskyldning for ikke at have giftet sig med pigen, når han lejlighedsvis bliver udspurgt om de gentagne kærlighedsaffærer. Denne fattigdom turde imidlertid have været noget tvivlsom. I det mindste efterlod Andersen, der livet igennem modtog tem-

Albert Hansens afhandling

melig store årspenge fra kongen, sig 60.000 rigsdaler.

Om Andersens meget omtalte forbindelse med Jenny Lind, den berømte »svenske nattergal«, må der også siges et par ord. Andersen ville gerne give det udseende af, at han var ulykkeligt forelsket i Jenny Lind. I hans roman »Improvisatoren« får man det indtryk, at der har været et hemmeligt forhold mellem dem. Af den pågældende korrespondance og af mange utilsigtede beviser fremgår det dog umiskendeligt, at forholdet udelukkende har været en venskabsforbindelse mellem de beslægtede kunstnere og slet intet havde med kærlighed at gøre.

Betragter vi nu Andersens venskabskult, så finder vi denne ligeså utilsløret som hans formodede erotiske forbindelser i kvindeverdenen var tilknapede. Frem for alt er det påfaldende, at Andersen – bortset fra rent litterære forbindelser – stadig slutter venskab med unge mænd.

I det mindste har Andersens venskabsfølelse en ganske ejendommelig karakter. »Jeg har«, siger han et eller andet sted, »i forhold til mine venner en slags følsomhed, der ofte bringer mig megen smerte.« – Han er eksalteret, grænseløst følsom og »som helhed af et kvindeligt sart følelsesliv« Han

kærtegner vennerne, kysser dem og stryger dem over kinden, han snakker løs og er fuld af fortvivelse, fordi vennerne ikke i samme målestok gengælder hans følelser. I et højstemt digt besynger han som ung poet et sådant forhold. I den månelyse nat vandrer han sammen med »sin kære, kære Ludvig« i den stille lund. Armen har han slynget om vennen, hjerte bøjer sig mod hjerte, og digteren takker Gud for, at han har fundet en ven, hvis navn lever og ånder i hans bryst etc. etc.

Den besungne Ludvig erklærer imidlertid siden hen, at Andersen havde kreeret ham som ven, skønt han med sit næsten unaturligt følelsesfulde væsen var meget forskellig fra ham selv. »Måtte dog dette alt for overstrømmende venskab kølne en smule og denne tilbøjelighed blive som *den*, unge mænd, der er venner, almindeligvis nærer for hinanden.«

Om en anden ven skriver Andersen: »Daglig er jeg sammen med min kære Chr. V. Af ham føler jeg mig selv for alvor fængslet. I hans selskab ved jeg slet ikke, hvor timerne bliver af, skønt jeg stedse er meget tungsindig og nedstemt. Det er, som om han har forhekset mig. Jeg ved dog slet ikke, hvorfor jeg kan have ham så kær!« – Af et senere brev fremgår det, at vennen var af smukt ydre, en omstændighed, som Andersen vidste at værdsætte

Albert Hansens afhandling

højt. I det mindste synes vennernes ydre fremtoning at have været af betydning, thi samtlige Andersens unge venner var mandlige skønheder.

Den smukke mandighed bliver i det hele taget fejret med dyb forståelse i modsætning til hans ovenfor skildrede konventionelle bedømmelse af den feminine skønhed. Det oprindelige og umiddelbare ved de pågældende udtalelser tyder på dybere motiver. Endog skønheden hos helt ligegyldige unge mandspersoner, hos droskekuske, færgemænd, tjenestemænd og andre, med hvilke rejselivet bringer ham i tilfældig berøring, beskriver han med velbehag. Selvbioografien har talrige af den slags antegninger. Ja, et sted tilstår han, ganske vist halvt i spøg, men med synlig oprigtighed, at en ung mands skønhed har fremkaldt kærlighed hos ham: »Jeg har haft det uheld at blive truffet af en grusom pil midt i hjertet, og den yngste af portugiserne er skyld deri. Jeg er sterbens forlibt i hans øjne og den hele lille person!«

Mange år senere genser han »portugiseren« som familiefader og konsul i L. Men medens han nu kun i forbifarten nævner konsulens navn, er han helt opfyldt af hans 17-årige søns skønhed. Kun han må være digterens ledsager på alle udflugterne i bjergene. »Den unge Karlos var en billedskøn yngling

med havblå øjne og ravn sort hår. Vi levede et stille men for mig så afvekslende og rigt liv. Den unge Karlos og jeg red gennem lundene, hvor appelsintræer og magnolier blomstrede. Det var svært for mig at forlade det herlige Bonegos.«

Det her skildrede viser igen et træk, der er typisk for Andersens lidenskabelige venskabsfølelse. Kun i kort tid består den som sådan. Efterhånden som vennen bliver ældre, nedkøles interessen lidt efter lidt for til sidst helt at forsvinde eller at gå over i normalvenskabets lunkne dusin-følelse. Yngre venner dukker op igen og igen, ungdomsvennens søn træder i faderens sted, og aldersforskellen mellem Andersen og vennerne bliver stedse større.

Bland disse forbindelser synes venskabsforholdet til Edvard Collin, søn af Andersens faderlige velgører, at være af størst betydning. Efter Andersens død blev han forfatter til et overordentlig interessant arbejde om Andersen. Da de lærte hinanden at kende, var Andersen omkring de tyve, Edvard cirka tre år yngre. »Jeg havde endnu aldrig haft en ungdomsven, og af hele min sjæl var jeg ham hengiven. Men det næsten pigeagtige i min natur var ham imod. Han var den besindige og praktiske, den ledende og bestemmende« – Med disse ord prøver Andersen som gammel mand at skildre forholdet.

Albert Hansens afhandling

Men Edvard, der i den omtalte bog bringer forholdet på bane, indrømmer, at han ifølge sin natur ikke var i stand til at være Andersen en sådan ven, som han begærede. Dette indeholder netop hele den skjulte tragik i det ulige venskab. Forholdet blev, hvad det logikken taget i betragtning nødvendigvis må blive, når en homofil og et normalmenneske slutter sig til hinanden i venskab. Den første alt for overstrømmende i sine følelser, alt for krævende i sine fordringer, og den anden velvillig, men overlegen og langt mindre lidenskabelig. Når man læser den nu offentliggjorte lange række af Andersens ungdomsbreve til Edvard, er den sagkyndige ikke et øjeblik i tvivl om, at den følelse, som Andersen nærede for Edvard, var noget helt andet end venskab. Uvilkårligt må man tænke på det erotiske venskab mellem Montaigne og Etienne de la Boetie og Michelangelos elskovsbreve til Cavalieri.

Andersens følelse for Edvard er en regulær erotisk tilbøjelighed, en overvældende første kærlighed med alle den store lidenskabs umiskendelige særpræg. Brevene er holdt i de mest svæmeriske og ømme udtryk. »Inderligt elskede ven – dyrebareste ven« o. s. v. lyder overskrifterne. Digteren kysser sin vens skrifttegn, venter brevene med brændende

længsel, bryder ud i gråd, når han læser dem, og læser dem atter og atter.

Følgende brev fra den 28. august 1835 klokken 11 om aftenen belyser ret tydeligt hans lidenskabs styrke og egenart: »Jeg længes efter Dem, ja i dette øjeblik længes jeg efter Dem som var De en dejlig calabreserinde med de mørke øjne og det opflam-mende blik. Aldrig havde jeg en broder, men havde jeg een, jeg kunne ikke elske ham som Dem og dog – De gengælder det ikke! Det piner mig – eller måske er det just det, som binder mig fastere til Dem! Min sjæl er stolt, ingen fyrstes kan være det mere. Dem har jeg ret klynget mig til, Dem har jeg . . . bastare! Det er et godt italiensk verbum, der i Nyhavn kan betyde: Hold kæft! Men ingen har heller således været elsket af mig, som De. Jeg ville fortvivle, mistede jeg Dem. Vort venskab egner sig just til at skildres, og dog – frygter jeg for, at det ikke bør ske. Det synes måske unaturligt at vise denne kontrast og dog store harmoni! Hele min sjæl kunne jeg udtale for Dem – mit hjertes dybeste hemmelighed, men vort venskab, der er som »mysterierne«, det tør ikke ret analyseres.« –

Hvilken mærkværdig kontrast mellem denne seksuelt inverterede glød og Edwards reservede velvilje og kølige sympati. Andersen har følt det

Albert Hansens afhandling

stærkt: »Hvor jeg dog har længtes efter Dem! Således kan De ikke føle for mig. Det ligger i vore naturers forskellighed.«

Og alligevel kan han ikke lade være med at bøn-falde vennen om en smule genkærlighed, om et par kærlighedsfulde ord: »Jeg indser, at denne evige plagen om medfølelse har noget hæsligt og nedværdigende ved sig. Dog ligger min stolthed under for min kærlighed til Dem. Jeg elsker Dem usigeligt og kunne fortvivle fordi De ikke kunne eller ville være den ven for mig, som jeg, hvis vor situation var den omvendte, ville være for Dem. Hvad har jeg forbrudt? Hvorved er min karakter Dem imod? Sig det dog, således at jeg kan ændre det.« o. s. v., o. s. v. – »Deres Hjerte kan måske undvære mit, men mit ikke Deres«, forsikrer han et andet sted, »og dog mister jeg Dem måske – jeg bliver så sælsomt bange, og min angst siger mig endnu engang hvor inderligt jeg elsker Dem.«

»Undskyld, at jeg i den seneste tid i mine breve har været en smule for følelsesfuld, en smule for forelsket«, skriver han siden. »De kan ikke lide det, jeg var noget svag, men vil fremtidig være køligere.« Undertiden sammenligner han ligefrem sin venskabsfølelse med en kvindes lidenskabelighed, og i virkeligheden indebærer den forskellige

elementer af specifik kvindelig erotik. F. eks. underkastelsestrangen: »Jeg må have respekt for den, som jeg rigtigt elsker, den, som jeg skal være rigtig hengiven. Hellere må han overgå mig en smule, end stå tilbage for mig i noget.«

Ofte dvæler han i tankerne hos vennen, og hyppigt skriver han, som han selv indrømmer det, vers, der er rettet til Edvard, men som dog aldrig kommer ham for øje. Også skinsygen lader sig konstatere. Edvard har fortalt ham, at han i aften venter en anden ven, Emil: »Hvorledes? Venter han ham? Han har hans bevågenhed! Han vil spadseres sammen med ham! – – Emil holder jeg jo selv meget af, men foretrækker De ham for mig, da bliver jeg vred på ham!«

Naturligvis havde Andersen helt fra begyndelsen foreslået den inderligt elskede ven, at de skulle sige du til hinanden. Man forstår, hvilket indtryk det gjorde på Andersens elskende og sensible sjæl, da vennen vægrede sig med en motivering, der kun alt for tydeligt lod gætte, at mangel på sympati var årsagen. Andersen var sønderknust. Denne bitre krænkelse glemte han ikke til sin dødsdag. »Da græd jeg og tav, altid har det siden stået som et åbent sår, men just min blødhed, min halve kvindelighed lod mig hænge fast ved Dem!«

Albert Hansens afhandling

En dag kom imidlertid den uundgåelige konflikt. Edvard forlovede sig med en smuk ung pige. Andersen flygtede skyndsomst til Tyskland.

»Var jeg ikke flygtet, var jeg gået til grunde«, skriver han fra Tyskland til vennen, naturligvis uden at afsløre den sande årsag til sin smerte. Og til Edwards bryllup sender han et i sandhed gribende brev, i stedet for de gængse lykønskninger luttet bittert resignerende ord: »Ligesom Moses står jeg ved bjerget og kikker ind i det forjættede land, hvortil jeg aldrig vil nå. Gud har ganske vist givet mig meget, men måske er det som jeg må undvære, netop det smukkeste og lykkeligste. Gennem hele mit liv skal jeg vedblive at være ensom, venskab må være alt for mig, dertil er mine krav alt for store. – – – Jeg skal og må jo forblive ensom.«

Han taler om de søvnløse nætters hede tårer, han længes mod graven og erklærer, at han vil gå til grunde, hvis ikke snart en stor åndelig forvandling forestår. Til tider overmander hans ulykke ham fuldstændigt, han ved ingen udvej, ser ingen sikker havn: »Jeg er syg, sjælesyg, har ingen livsglæde – jeg føler hvordan jeg visner og tilintetgøres i ensomhed og sygdom.«

»En nervøs kærlighed«, kalder Edvard i sin bog Andersens venskabsfølelse. Han beretter også,

hvordan han fra en ven, der på en herregård daglig havde gjort Andersen selskab, havde modtaget følgende brev: »Skriv dog for Guds skyld et brev til det besynderlige menneske Andersen. Det spolerer min glæde at se hans sjæleangst for at De og Deres skulle glemme, at han stadig lever og til dels kun eksisterer gennem Dem, og at hans første tanke om morgenen og sidste om aftenen er Edvard Collin.«

Men også dette forhold antog efter nogle års forløb helt karakter af almindeligt venskab. Andersens senere breve til Edvard beskæftiger sig kun med dagligdags anliggender, og om kærlighed er der ikke mere tale.

Mange år senere ser man imidlertid Andersen i flittig venskabelig omgang med Jonas Collin, Edwards yngste søn. Adskillige breve fra denne periode tyder igen på tragikken i det ulige venskab mellem den homofile og den normalt anlagte. Ganske vist synes Andersens trang til kærlighed nu mere resigneret og forblommet end før. Men selvmodsigelsen virker dog stærkere, fordi en meget stor aldersforskel – 36 år – nu er kommet til. »Jeg har, siden du forlod barnealderen, haft en mægtig sympati for dig«, forsikrer han Jonas i et brev, »det var for mig en nødvendighed, at du skulle forstå

Albert Hansens afhandling

det, og al min stræben gik ud på at vise dig det.«

I ensomheden tænker den gamle digter på de salige stunder af samvær med den næppe tyveårige ven: »Ja, jeg har levet sammen med dig, snart forstemt, snart jublende – men stedse har jeg følt, hvor uendelig kær du er mig. Ofte forekom det mig at du var her i min stue, eller som om du snart ville træde ind ad døren – med det velsignede ansigt, som den kære Gud har givet dig. Jeg længes efter dig, kære ven – jeg har brug for dig for at blive lettere og gladere til sinds – Du er jo så henrivende ung!«

Han kalder sig selv og Jonas »de to uadskillelige« og i virkeligheden bliver det hurtigt klart for den bestandigt rejsende Andersen, at han umuligt kan undvære vennen så længe: »Måske er jeg nu og da i dine tanker« skriver han fra det fremmede, »men du vil næppe kunne gætte, hvor jeg stadig længes efter dig og ønsker, at du var hos mig.«

Til sidst beder han i et brev til ungdomsvennen Edvard om tilladelse til at få Jonas som rejseselsager: »Jeg ville være lykkelig, hvis det kunne ske. Men endnu en bøn har jeg at fremføre, det må forblive en hemmelighed for verden, at Jonas er inviteret af mig, og at jeg bestrider omkostningerne. Ak, om blot svaret ville lyde: »Samtidig med at

brevet afsendes, tager Jonas afsted.« Fortæl endelig Jonas, at, hvis han kommer, vil han stedse, om muligt, få sit eget værelse. Kun i pension Luise er det nødvendigt at dele stue med mig, fordi alt her er optaget.*

På denne rejse opstod imidlertid disharmoni. Vennen Jonas synes at have været en temmelig blasert student, og Andersen var på sin side alt for forlibt og dertil følsom som en kompasnål. Den verdensberømte digters ydmyghed overfor den umodne unge mand gør et pinligt indtryk. På grund af en højst ubetydelig omstændighed var det nær kommet til brud, men Andersen brød ud i gråd og bad om forladelse.

»Intet andet menneske har nogensinde som du slået rod i mit hjerte«, skriver han senere til ham i København, »det lammede og bedrøvede mig inderligt, at jeg måtte erkende, at du ikke kunne trives der. De sidste uger har for mig været dage af sand lidelse. Tidligere blev jeg, når jeg så dine breve, lykkelig og varm om hjertet – men i går følte

* Andersen elskede i det hele taget på sine hyppige rejser at tage unge ledsagere med som selskab. Han fortæller selv herom, hvordan han undertiden solgte værdigenstande, der af fyrster var blevet skænket ham som tegn på gunst, for at kunne dække de udgifter, som var forbundet hermed.

Albert Hansens afhandling

jeg det som et stik i brystet. – – – Du forekommer mig ofte uklog, mærkelig egensindig og drilagtig – jeg har for din skyld grædt mange tårer – men lad os holde fast sammen – for mig ville det være en lykke, en velsignelse.«

For nogle år siden blev en dansk forfatter M . . . K . . fængslet i København for en »sædelighedsforbrydelse« (d.v.s. gensidig onani med en ung mand). Sagen vakte stor opmærksomhed og blev, fordi vedkommende tilhørte en bestemt politisk fraktion, i modstanderpartiets aviser diskuteret med pinlig grundighed. En af dem offentliggjorde en slags biografi over M. K. og fortalte i denne bl. a. følgende: »Som barn blev den nydelige og opvakte dreng anbragt på en herregård i Københavns nærhed. Bag dennes gamle mure var blandt andre gæster også H. C. Andersen at finde. Hvad M. K. beretter om sit forhold til denne berømted, lader sig ikke gengive her, men eftertiden vil i den ulykkelige M. K.s memoirer kunne finde mange træk, der synes velegnede til en psykologisk nyvurdering af vor store eventyrdigter, der livet igennem forblev pebersvend.«

Da der indtil da ikke var trængt noget som helst om Andersens homoseksualitet ud til offentligheden, fremkaldte denne afsløring begribeligvis me-

gen forkert anbragt indignation. Andersens endnu levende, sidst omtalte ven, Jonas Collin, henvendte sig sporenstregs til justitsministeriet, politidirektøren, undersøgelsesdommer samt Gud og hvermand, og resultatet blev, at M. K., der på det tidspunkt endnu befandt sig i fangenskab, lod historien dementere. Skønt man selvsagt ikke kan tillægge en erklæring, der er fremsat under sådanne omstændigheder, større værdi, tør det vel anses for udelukket, at Andersen har stået i kønsligt forhold til umodne drenge. Men man må samtidig ikke glemme, at M. K. før Andersens død var fyldt 25 år. Enhver sanselig kærlighed kræver jo i sidste instans en sanselig udløsning, og Andersen ville vel næppe have givet afkald på opnåelse af en sådan. Af endnu levende ældre homoseksuelle er der givet oplysninger, som gør det modsatte sandsynligt. I øvrigt stod Andersen i kontakt med flere fremragende personligheder, hvis homoseksualitet er hævet over al tvivl.

Efter alt at dømme er Andersens kønsdrift først sent modnet og var kun ringe udviklet. Blandt Andersens skriftlige efterladenskaber befandt sig en slags frenologisk beskrivelse af hans anlæg, og i den betegner han udtrykkeligt sin kønsdrift som ringe. Til langt op i ynglingealderen var A., som

Albert Hansens afhandling

han selv udtrykker det »helt et uskyldigt barn, og der faldt ingen urenhedens skygge over hans sjæl.« Kønsdriftens manifestation var for ham et terra incognita. Seksten år gammel logerede han i flere måneder i et af Københavns mest berygtede stræder og havde som nærmeste nabo en prostitueret pige, der daglig modtog herrebesøg: »Det lyder mærkeligt, men er dog sandt, at jeg ikke havde nogen anelse om den verden, der omgav mig.«

Allerede dengang lader et utilfredsstillt seksuallivs ufordøjede stemninger sig påvise. En forårsdag, da han vandrede omkring i Frederiksberg Have nær København, slyngede han pludselig, overvældet af sin sjæls udifferentierede følelser, armene omkring en træstamme og kyssede barken lidenskabeligt. »Jeg var i det øjeblik ganske et naturbarn«, tilføjer han forklarende.*

Og senere, da A. må være kommet på det rene med anormaliteten i sin sjælelige tilstand, tyder spredte halvt forblommede ytringer på kvaler i forbindelse med en nødtvungen abstinens på det seksuelle område. Således betror han som atten-

* Sammenlign Aug. Platen: »Ofte gribes jeg af et barnligt raseri og omfavner mine klæder, der hænger på væggen, for dog at trykke noget til mit hjerte.« Citat af Ludw. Frey i *Jahrbuch für sex. Zwischenst.* I, pag. 203.

årig gymnasiast dagbogen følgende: »Vellystige sværmerier martrer min sjæl!« Og hvad mener man om følgende udgydelse fra samme periode: »Vanvid, æd dig ind i min hjerne, så jeg kan glemme min tilværelse! Væsen, hvis sande navn jeg ikke kender, indgyd min sjæl mod til at gøre sig fri! Fyld dig, hjerte, til du brister. Ha, svulstige tåbe, tilfredsstil dit begær i de korte øjeblikke det er dig forundt!« Og endnu i sit 52. leveår klager han overfor en ældre veninde: »Oh himmel, mit blod er så hedt, min følelse så ubændig, De fatter ikke, hvor jeg lider. Og dog ville jeg ikke undvære det, hvor smerteligt det end kan være.«

Sådanne bemærkninger får en til at ane, hvor stærkt A. har kæmpet mod sine anormale anlæg. Andre optegnelser vidner om hans fortvivlelse over ikke at have fundet en følelsesfælle, som han rigtigt kunne betro sig til. Som digter må han maskere sine følelser i den legaliserede kærligheds kostume, som menneske skal han tie. »Ak kunne jeg dog åbne hele min sjæl for Dem«, tilråber han en ven, »det ville være mig en lindring, men det lader sig ikke gøre. Tro mig blot, der gives sorger, som man ikke kan betro den bedste af sine venner.« Og fem år senere: »Kunne De blot se helt ind til grunden af min sjæl, da ville De først forstå kil-

Albert Hansens afhandling

den til min længsel. Selv det åbne, gennemsigtige hav har store, uudgrundelige dybder, som ingen dykker kender.«

Endnu tydeligere udtrykker han sig i en epistel til den allerede omtalte Henriette Wulff: »Der findes i hjertets dagbog blade, der er så grundigt sammenklæbede, at kun Gud kan skille dem ad. Hvor åbenhjertig jeg end ville være, så er der smerter, hvis årsag jeg ikke ville vove at tyde. Det kommer fra en mig iboende følelse, hvis navn jeg ikke engang kender.«

Man spørger uvilkårligt, om Andersen – bortset fra den mest nødtørftige aflastning af kønsdriften – livet igennem forgæves har længtes efter den sande kærlighedslykke, og om han aldrig hos en varmblodet ven har fundet den gengældte kærlighed, som hans hjerte så lidenskabeligt krævede. Jeg tror, at A. adskillige gange for en kort stund lykkeligt har elsket en ven, og at den sande sammenhæng i hans så overordentlig mystiske kærlighedshistorie er at finde her.

Lad os til slut betragte endnu en af disse (vennerne): A. skriver under sit sommerophold i G. på Fyn de to gribende digte »Hvil sødt« og »Du, pebersvend« og nævner i breve et forhold, der har beskæftiget hans tanker talrige dage og nætter.

Albert Hansens afhandling

Han nævner sit hjertes hemmelighed i hvilken »selv de bedste af vennerne ikke må få indblik«. Utvivlsomt ligger der her noget virkelig oplevet til grund, men hvad? Desangående skjuler forfatteren sig bag elastiske udtryk. Jeg har haft min opmærksomhed rettet mod denne episode, men har ikke kunnet finde frem til nogen forklaring, udover at der på det omtalte tidspunkt i G. var indkvartering af svenske frivillige, blandt hvilke A. havde truffet en smuk trommeslager, som han siden i biografien mindes med uendelig sympati. Det følgende år træffer han ham atter i Sverige og erklærer åbent, at dette møde har gjort dybere indtryk på ham end synet af Trollhättan, det vældige svenske vandfald.

Lad os sammenfatte det hele: Andersens hjerte kendte ikke den kærlighed, som han i det dramatiske digt »Bruden fra Lammermoor« besynger som »det fagreste træ i lunden«.

Han var homofil og et udpræget eksempel på, at et sådant menneske kan være af stor ånd og høj sjælsadel.

Denne Albert Hansen

Der kan være flere årsager til, at Albert Hansens afhandling om H. C. Andersens – formodede – homoseksualitet ikke hidtil har været oversat til dansk. Man sagde vel sagtens: Hvem er denne Albert Hansen? Et pseudonym for en eller anden, der vil sætte lus i skindpelsen og besudle mindet om nationalklenodiet H. C. Andersen?

Når man – højst forunderligt – aldrig har gjort noget for at afsløre forfatteren, men i stedet har valgt at tie afhandlingen ihjel, skyldes det naturligvis også, at såvel lovgivningen som det enkelte menneskes syn på homoseksualitet, dengang da afhandlingen i 1901 udsendtes på tysk, var yderst barsk. Den danske straffelov fordømte enhver form for seksualitet mellem to personer af samme køn. Man kunne få indtil flere års fængsel for homoseksuel omgang ganske uden hensyn til de to parter alder. Først i 1930 kom der en mildnelse, idet den straffelovsreform, der var forberedt af Zahle og Steincke, gjorde homoseksualitet mellem to personer, af hvilke den yngste var fyldt 18 år, straffri. Først i 1976 ligestilledes homoseksuelle mennesker

med deres heteroseksuelle søstre og brødre i strafføretslig henseende.

Med andre ord: Albert Hansens afhandling var, da den udkom i 1901, ikke langt fra at være identisk med en udnævnelse af vor store digter til »sædelighedsforbryder«. Og selvom kunst- og litteraturhistorien bød på talrige fortilfælde, skal man ikke have megen fantasi for at kunne forestille sig, hvor pinlig sagen har virket på de mere bornerte, i virkeligheden på hele borgerskabet.

Det tør håbes, at afhandlingen i dag, hvor de fleste ved, at homoseksualitet er en respektabel afvigelse fra hovedreglen, kan læses med færre aggressioner. Og det vil nok højne interessen for afhandlingen en del, at det nu kan oplyses, at det ikke var en tilfældig charlatan, der skrev den, men et sjældent alsidigt begavet menneske, der den dag i dag er repræsenteret på ethvert større dansk biblioteks skønlitterære hylder.

På biblioteket finder man hans værker under navnet Carl Hansen Fahlberg, og hans historie er så spændende og gribende, at vi her tager den helt fra begyndelsen.

Han fødtes i København den 14. januar 1870. Hans moder var enke efter en toldembedsmand, og der var i forvejen i huset to sønner. Carl Han-

sens fader var en kollega til den afdøde mand i huset, senere toldforvalter Søren Chr. Ravnholdt. Han plejede en tid omgang med den unge, fyrige enke, Ellen Henriette Jacobine Fahlberg, og resultatet blev Carl, født udenfor ægteskabet. Den fine tolder ønskede ikke at vedkende sig faderskabet, smed en hundredkroneseddel foran drengens moder og erklærede, at dermed var den sag afgjort. Ellen Fahlberg søgte at holde drengens fødsel hemmelig, og gav ham sit pigenavn Hansen og fortalte i øvrigt alle, der gad høre på det, at han var et plejebarn.

Det år, Carl dukkede op i familien, var den ældste søn fire år. Han døde som 10-årig af hjernebetændelse. Søn nummer to, der senere skal omtales, hed Henrik Emil, og forholdet mellem ham og den lille Carl var i barneårene ikke særlig godt. Henrik Emil betragtede Carl som en gøgeunge. Han vidste, at den lille var født udenfor ægteskabet og erklærede derfor, at han ikke var »noget rigtigt barn«. Siden ændredes forholdet, som det skal berettes, totalt mellem de to brødre.

Først da Carl nærmede sig konfirmationsalderen, fik han sandheden at vide, nemlig, at moderen var hans rigtige moder, og faderen en ansvarsløs »høj herre«. Omtrent samtidig ramtes Ellen Fahlberg af et slagtilfælde og måtte sidenhen holde sengen det

meste af døgnet. Henrik Emil betragtede sig derefter som mand i huset, mens Carl ved siden af sin skolegang måtte tage sig af både madlavning og rengøring – for han var jo ikke »noget rigtigt barn«. Men alligevel klarede Carl det hele og fik endda en masse ud af sin skolegang. Der var nærmest smalhans i det lille hjem. Moderens pension var meget ringe, og når hun fra starten løj sig fra moderskabet til Carl, var det af angst for at miste dette mikroskopiske eksistensgrundlag – thi en »uanstændig kvinde« kunne man i de dage fratage pensionen.

Efter konfirmationen kom Carl Albert Hansen, som hans døbenavn lød, i lære som gørtler hos kgl. hofbroncestøber Rasmussen, og den kvikke dreng klarede svendeprøven med sølvmedalje. Forinden var Henrik Emil blevet udlært som maler.

Det man vil have at vide om Carl Hansens tid som gørtlerlærling, må man læse sig til i første bind af hans ufuldendte trilogi, »Et Barn blev korsfæstet«, hvor man ganske roligt kan sætte Kaj Halvdans meriter lig med Carl Hansens. Vi får at vide, at Carl Hansen allerede som lærling interesserede sig meget for H. C. Andersen, især for »Mit Liv Eventyr«, hvis start jo minder meget om Carl Hansens egen. Herom skriver han:

»Spændt, animeret, opskræmt, snart sjæleglad, snart sønderknust, jagede han bogens blade igennem. Overalt (forekom det ham) fandt han berøringspunkter og congeniale træk: Dagdrømmeriet, fantasteriet og overspændtheden, hele karakterens bizarre særpræg, der gør drengen til skive for kameraternes spot, den veghed, der gør ham til et værgeløst bytte for deres forfølgelse, ulyst til drengens leg og spil, udygtighed i al viril idræt, had til håndværket, altoverskyggende passion for scenen (og før dette for dukketeatret), feminin blufærdighed, tårelethed og andre kvindelige træk – sky tilbageholdenhed overfor det andet køn, hellenisk flammende og næsten erotisk betonet kultur i forholdet til skønne ungdomsvenner – og var det ikke, som gav hver linie ham nyt indblik i hans eget sind – og inderste hjerte! Det er let nok at smile ad dette. At man har sjælens defekter beviser jo ikke, man har Andersens fortrin . . .«

Men Kaj Halvdan (Carl) gør sit bedste, slider med tysk og engelsk og sluger al den skønlitteratur, han kommer i nærheden af. Han fatter en beslutning. Han vil – som H. C. Andersen – være student. Han finder ud af, hvor hans biologiske fader – i bogen som i virkeligheden karrieremager indenfor toldetaten – bor. Han sætter sig ned og skriver

et brev til faderen, skildrer det hidtidige forløb af sit liv, sin fattigdom, sin forladthed, fortæller, at det er hans håb at blive student, og spørger høfligt faderen, om han ikke vil støtte ham med et mindre beløb om måneden. Han vedlægger som smagsprøve nogle af sine digte – og sender brevet afsted.

Da han har puttet det i postkassen, påkalder han – som Andersen så ofte gjorde det – Vorherre og lægger sagen i hans hænder.

Svaret bliver mere end en skuffelse: Den ikke særlig ansvarsbevidste fader sender ham et vredt brev, hvor han beder sønnen passe sig selv, og hvis han ikke kan det, vil faderen sørge for, at politiet hjælper ham med det . . .

Som Andersen forsøger Kaj Halvdan alias Carl sig på Det kongelige Teater. En dag går han op til teatrets direktør, kammerherre Edvard Fallesen (1817 – 1894), ham der i 1886 oprettede en pendant til balletskolen, nemlig den dramatiske elevskole. Kammerherren modtager drengen med kølig nåde og gør ham klart, at teatervejen ikke er noget for en dreng uden boglig uddannelse.

På det lærlingehjem, han imidlertid er flyttet ind i, fortsætter Kaj Halvdan ufortrødent skrivelserne, og – som man kan læse – igen ubevidst influeret af »Mit Livs Eventyr« melder han sig en dag hos

Georg Brandes, der modtager ham betydeligt venligere end kammerherre Fallesen og afsiger sin dom:

»De røber evner for versbehandling, men udover det, er det jo umuligt at afgøre, hvad der bor i Dem. De er jo endnu så ganske ung. Foreløbig bør De i det hele taget ikke spille tiden med at skrive vers . . .« Efter at have kikket yderligere i stilehefterne, siger den store kritiker:

– De er jo åbenbart ikke helt uden litterær baggrund, hvad har De læst?

– Hovedstrømninger, kommer det stolt fra Kaj.

– Læser De *mine* bøger? udbryder Brandes forfærdet, men du gode Gud, dem forstår De jo slet ikke!

– Jo, jeg forstår og kan glæde mig over det, der står, svarer Kaj med selvfølelse, men naturligvis er de mænd og værker, der hentydes til, tomme ord for mig – endnu.

Efter at have kradset nogle forslag til læsning ned på en lap papir tager Georg Brandes afsked med Kaj Halvdan med et: Til lykke, og på gensyn i livet, et håndtryk og et muntert nik.

Studentereksamen har det unge menneske måttet opgive. Hans engelsklærer prøver nu at redde ham en præliminæreksamen. Denne engelsklærer

er en resigneret filosof, der bl. a. om H. C. Andersen erklærer: De snedkersvende, der prøvede at knappe hans bukser op for at se, om han var dreng eller pige, og derved jog ham på flugt, de burde stå som postamentsfigurer om hans mindesmærke. Dem skylder Danmark sin eneste verdensberømt-hed!

Heller ikke præliminæreksamen blev der tid og midler til at realisere, og den dag Kaj Halvdan, alias Carl Hansen, stod med svendebrev og sølvmedalje, spadserede han til fods ind i livets skole. Bogstavelig talt. Og det skete på følgende måde.

Det kribledede i den nybagte gørtlersvend efter at lære den store verden at kende, efter at skrabe mere viden til sig, og han startede sin tur på valsen gennem Europa. I de følgende fire år arbejdede han sig frem i Tyskland, Østrig, Italien og Frankrig. I den selvbiografiske roman fra 1939 »I Dag flytter vi, sa' Nissen« får man et strålende indblik i datidens naverbevægelse, og man får specielt et indtryk af, hvor kraftigt den unge Carl Hansen sugede til sig af sprog, kunst og kultur. Han har utvivlsomt haft et medfødt nemme for fremmede sprog, for 29 år gammel tog han eksamen som tolk og translator i tysk. Året efter skrev han sin afhandling om H. C. Andersen på tysk.

Carl Hansen kom kun til at virke meget lidt indenfor sit fag herhjemme. Allerede i 1895 blev han 25 år gammel, ansat i Københavns politi. Her avancerede han i 1906 til overbetjent i opdagelsespolitiet, en grad der i dag ville svare til kriminalassistent af 1. grad, måske vicekriminalkommissær. Var hans karriere ikke brat blevet afsluttet samme år, var han sandsynligvis endt som chef for opdagelsespolitiet.

Omkring århundredeskiftet talte man i internationale politikredse meget om et nyt identifikations-system, der var blevet grundlagt af den franske politimand Alphonse Bertillon (1853-1914). Den daværende chef for det københavnske opdagelsespoliti, Henrik Madsen, bad den begavede og sprogkyndige opdager, Carl Hansen, om at kikke på den sag, og det blev Carl Hansen, der overførte fingeraftrykssystemet til Danmark. Siden blev han inviteret til Stockholm for at lære det svenske politi systemet, og som belønning modtog han den lille Vasa-medalje i Guld. Overrækkelsen fandt sted i september 1906. To måneder senere sad Carl Hansen bag lås og slå.

Det var også Carl Hansen, der grundlagde Kriminalmuseet, som talrige danske politifolk siden da har haft nytte af. På det tidspunkt var der ikke

mange, der kunne indse, hvad en sådan samling skulle gøre godt for. Om fingeraftrykssystemet udgav han en lille bog på dansk »Om Fingeraftryk og deres Anvendelse i Identifikationsøjemed. Efter A. Bertillon«. Den udkom i 1903.

Endnu større fortjeneste indlagde Carl Hansen sig som første redaktør af bladet *Politivennen*, der begyndte at udkomme i 1902. Han redigerede det i tre år. Bladets opgave var at skabe et godt forhold mellem politi og borger, og til denne opgave var Carl Hansen simpelthen selvskreven. Han skrev selv en stor del af bladet, og det kan ikke noksom bemærkes, at det var ham, der gjorde skuespilleren Robert Storm Petersen til tegner. Han opdagede tilfældigt, at Storm kunne andet end spille komedie, og den unge skuespillerelev ved Dagmar-teatret debuterede som tegner i *Politivennen*.

I denne periode begyndte Carl Hansens egen skønlitterære virksomhed. Han skrev artikler og noveller, ikke alene til sit eget blad, og han skrev naversange, der den dag i dag synges, hvor de gamle håndværkere, der har været på valsen gennem Europa, kommer sammen.

Carl Hansen glemte aldrig sin barndom, de kummerlige kår, han var vokset op under, og han følte sig tilværelsen igennem solidarisk med dem på

livets skyggeside. I 1905 fik han hos Gyldendal udgivet sin roman »Spild«. Det blev den første proletarroman herhjemme. Først et par år senere udkom Martin Andersen Nexøs »Pelle Erobreren«. Om Carl Hansens roman skrev Kjeld Elfelt i 1942: »Spild lader sig uden skam sammenligne med Martin Andersens Nexøs proletarroman »Pelle Erobreren« . . .

I nogle efterladte optegnelser fra fyrrerne har Carl Hansen i øvrigt beskæftiget sig med »Pelle Erobreren«, og han mener, at Andersen Nexø har »lånt« hos ham. Carl Hansen skriver: »Hvor mange inspirationer Hr. Nexø, der sædvanligvis fremstilles som den egentlige indleder af københavnsk proletarlitteratur, har hentet andetsteds, kan jeg ikke sige, da jeg endnu ikke har læst Pelle Erobreren, på hvilken bog påstanden baseres, skønt den så lyset adskillige år efter Spild. Men i syvende bind »Gryet«, som jeg forleden faldt over hos en antikvarboghandler, var der allerede på de første 100 sider af, hvad jeg til dato har læst af Pelle, to længere episoder inspireret af Spild: Løsladelsen fra forbedringshuset af to fanger, der træffer hinanden på Glostrup landevej og følges til byen, og især en rottingexecution, der følger situationen i Spild

temmelig tæt, om end naturligvis med nødvendige modifikationer . . .«

Det var dels erindringer fra den fattige barndom, Carl Hansen byggede på, da han skrev »Spild«, men måske endnu mere sine erfaringer fra Københavns Opdagelsespoliti. Han havde fået et dybt indblik i, hvordan sociale uretfærdigheder bevirkede, at børn, der havde både evner og vilje til at blive dygtige samfundsborgere, i stedet endte som spild fra storbyens baggårde og dårlige hjem. Med en strålende indlevelsessevne giver han en mesterlig analyse af teknikken i at gå i hundene. Denne teknik er stadig den samme, skønt konditionerne er mildnet, derfor er bogen ikke forældet. Spild er en elegant iscenesættelse af triste kendsgerninger, og indimellem titter en forsonende humor frem. Det er f. eks. tilfældet på side 209, hvor forfatteren har ladet et par af bogens hovedpersoner søge tilflugt i et herberg for hjemløse:

»Man var i færd med aftensangen i samlingsstuen oppe på første sal. Anton fjælede sig bort i en ensom krog. Langs væggen i det lange rum stod brunmalede plankeborde. Der var savsmuld på gulvet, og på vinduespillerne hang skidne papstykker med fromme ord: Gud bevare din indgang og udgang. Giv os i dag vort daglige brød. Spiritus ud-

skænkes ikke. Foran et tilstøvet stueorgel stod en kvinde i blå bomuldskjole og priste, lovede og takkede med skarp røst den solenes sol fra Betlehem.

– Er I ikke allesammen Guds børn? råbte hun ud over sin halvdrukne tilhørerkreds. Har I ikke allesammen part i himlens nådegave? Hvorfor higer da ikke eders sjæle mod det hinsides?

Men over hendes mod det hinsides pegende hånd stod svaret på et papskilt: Spiritus udskænkes ikke.«

Forunderligt for de dage, at dette nødskrig om umenneskelige tilstande kom netop fra en politimand.

»Spild« vakte virkelig opmærksomhed. Carl Hansen modtog et anerkendende brev fra Georg Brandes. Han skrev bl. a.: »Jeg er forarget over en bemærkning, jeg så i Adresse-Avisen, at der ikke var for to øre litteratur i den. Hvis dette ikke er litteratur, en virkelighedsskildring, der er båret af en grundtanke og gør indtryk, så ved jeg ikke, hvad litteratur er . . .«

I dagbladet København skrev Herman Bang bl. a.: »I debutbogen »Spild«, der ved første øjekast synes at skulle skænke os en ejendommelig og fuldfærdig skildrer, er netop stoffet i den grad stort og nyt, at jeg ikke ved med nogen sikkerhed, om vi

har fået en ny fortæller af ubestridelig rang, eller om vi kun har fået lukket op for en ny verden i vort samfund. Det sidste har vi i »Spild« ubestrideligt. Om Carl Hansen aldrig fik skrevet flere bøger, så har han i »Spild« i det mindste skænket os een bog i en tid, som er alt for rig på indbundne tryksager . . .«

I løbet af et års tid udkom »Spild« i tre oplag herhjemme, samt i oversættelse i Sverige og Tyskland. I Amerika udkom flere piratudgaver, d.v.s. illegale oversættelser, som forfatteren aldrig fik penge for.

I øvrigt blev Carl Hansen, allerede før berømmelsen indfandt sig, malt af proletarmaleren blandt De store Fynboer, Jens Birkholm. De to mødtes første gang i Berlin omkring 1890, da Birkholm arbejdede og studerede i den tyske hovedstad, mens Carl Hansen gjorde et længere ophold på sit fags vegne. Der opstod et varmt venskab mellem de to kunstnere, og under et besøg i København i 1897 malede Birkholm et portræt i hel figur af den unge politibetjent, og mens han malede, kom han med godmodige, sarkastiske bemærkninger om, at han aldrig havde ventet, at vennen Carl skulle havne i den etat, de tidligere havde været enige om at betegne som Die Ordnungsbanditen.

Aksel Dreslov

Som gave modtog Carl Hansen et selvportræt af Jens Birkholm. Om dette sidste skriver Carl Hansen i sine efterladte notater fra fyrrerne, at han vil skænke det til Statens Museum for Kunst, der endnu ikke ejer noget arbejde af Birkholm. Det gør kunstmuseet stadig ikke. Og hverken her, på Fyns Stiftsmuseum eller på Fåborg Museum ved man i dag, hvor selvportrættet er blevet af – ligeså lidt som portrættet af Carl Hansen. Det selvportræt, man på Fåborg Museum har af Birkholm, er indkøbt allerede i 1910.

Det er svært at sige, om Carl Hansen, hvis en katastrofe ikke havde ramt hans tilværelse i november 1906, var endt som suveræn social forfatter eller som chef for Københavns Opdagelsespoliti. Han blev, som adskillige andre homoseksuelle københavnere, offer for de pogromer, den moralsk anløbne justitsminister P. A. Alberti igangsatte i efteråret 1906. Eftertiden mener, at Alberti startede disse forfølgelser, fordi de var godt avisstof og velegnet til at bortlede opmærksomheden fra hans egne millionsvindlerier overfor Den sjællandske Bondestands Sparekasse. Disse bedragerier indbragte i 1909 den store justitsminister otte års tugthus.

Meget smuds blev hvirvlet op under den omfat-

tende sædelighedssag, der på et vist tidspunkt gik i stå, fordi man stødte på personer fra de allerhøjeste af kongerigets snirkler. Ifølge forfatteren Chr. Houmark i hans erindringsbog »Timer, der blev til Dage« (Thaning & Appel, 1950), var det den uforfærdede prinsesse Marie, der kom som en frelsende engel og fik Alberti til at slå bremserne i.

Forinden havde bl. a. en mand som Herman Bang flere gange måttet møde til afhøring på politistationen og ladet sig nedværdige af politifolk, der, hvad ånd og kultur angik, næppe nåede ham til anklernerne. Man vovede dog aldrig at fængsle Bang, og manglede måske også de beviser, man så nidkært rodede efter.

Der skal ikke megen fantasi til at forestille sig, at det har været en højst ubehagelig tid for den unge overbetjent i Opdagelsespolitiet, Carl Hansen. Han var et i bund og grund reelt menneske og begavet nok til at vide, at homoseksualitet ikke er en selvvalgt perversion, men en mere eller mindre medfødt følelsesretning, der hvad kvaliteter angår ikke behøver at stå tilbage for det, man kalder det normale.

Strålende godt orienteret som han var om alt, hvad der rørte sig ude i Europa, havde han på overgangen til det tyvende århundrede stiftet bekendt-

skab med det banebrydende arbejde, sexologen Magnus Hirschfeld udførte i Tyskland. Han havde antagelig allerede i 1899 erhvervet første udgave af Hirschfelds Årbog for seksuelle Mellemlinjer, og det havde givet ham ideen til en afhandling om H. C. Andersen. Sproglige vanskeligheder kendte Carl Hansen ikke til. Han havde jo netop i 1899 taget eksamen som tolk og translatør i tysk. Med det kendskab, man har til Carl Hansens menneskelige kvaliteter, må enhver tanke om gustent overlæg i den forbindelse straks forkastes. Han skrev ikke sin afhandling for at tilsmudse eventyrdigteren. Han skrev den, fordi han var overbevist om, at hans teorier var sandhed – og for at bane vej for en tid, hvor den meningsløse og umenneskelige forfølgelse af homoseksuelle medborgere skulle være en saga blot. Netop ved at fremføre sine teorier om den verdensberømte digter, hvis menneskelige egenskaber var hævet over enhver tvivl, og hvis bestræbelser på altid at gøre det rigtige, var kendt af alle, kunne han måske ramme en pæl igennem de falske forestillinger, der på det tidspunkt omgav dem, der var anderledes. Kort og godt: Var Andersen homoseksuel, var det temmelig evident, at homoseksualitet måtte være et spørgsmål om

dybe, menneskelige følelser og ikke om en mere eller mindre selvvalgt perversitet.

Carl Hansen fandt sin skæbne i sin stærke tro på fremskridt og oplysning. Tiden var ikke moden til sligt. Der skulle gå mere end 50 år, før den blev det.

Den 21. november 1906 blev Carl Hansen anholdt af sine egne kolleger. Efter at have indrømmet en overtrædelse af den straffelovsparagraf, der handlede om homoseksualitet, blev han den 24. november arresteret. Han blev aldrig dømt, men hensad intil den 10. august 1907 i varetægtsfængsel. En stor del af tiden tilbragte han på Kommunehospitalets psykiatriske afdeling, hvortil han førtes efter et psykisk sammenbrud i arresten. Den 10. august blev han ført til domhuset og blev gjort bekendt med, at overlægen på Kommunehospitalet fandt, at han ville komme bedre til kræfter i frihed end i fængslet. Hvorefter han fik lov at gå. Hele den procedure Carl Hansen var udsat for, synes ganske lovstridig. Det ville næppe gå an i dag at holde et menneske indespærret i ti måneder uden dom.

I de allerede nævnte optegnelser fra fyrrerne kommer Carl Hansen periferisk ind på sagen, og han antyder, at det var misundelse fra visse kolle-

ger, der førte til hans anholdelse. Om selve retssagen kan intet refereres, da en straffesags akter er fredet i klasse A på Landsarkivet, indtil 80 år efter sagens afslutning. Men det kan oplyses, at sagen var nøjagtig ligeså banal og tragisk, som dem man 50 år senere – i Jens Jersilds periode som chef for sædelighedspolitiet i København – mødte i dusinvis i Københavns Byret.

Men alligevel er det interessant at få et førstehåndsindtryk af denne retssag, og en sådan kan man finde i erindringsbog nummer to, hvor forfatteren flere gange forlader Tyskland, Østrig eller Rom og kaster et blik ind i den tragiske fremtid, der ventede ham. På side 284 ryger vi lige badus ind i efteråret 1906:

»For kriminalretten har i nogen tid verseret en sædelighedsaffære, der truer med at antage uhyre skandaleomfang. For den ledende ånd er en mægtig excellence (P. A. Alberti. A.D.), der er landets største forbryder og samtidig retsvæsenets ypperste repræsentant.

Som undersøgelsesdommer har han konstitueret en purung kancellikontorist. Helt uegnet fra en ren juridisk synsvinkel set, er han. Men kendt som excellencens favorit (Julius Wilcke, der var assistent i Landbrugsministeriet, da han i sommeren

1906 konstitueredes som kriminalretsassessor, en stilling, han varetog til 1908. Han sluttede sin karriere som departementschef i Finansministeriet. A.D.) Takket være dette unge menneske får excellencen på ruinens rand fingre i en omfattende navneliste over syndere af formastelig erotik, men med tiltrækkende egenskaber i banken. I urette hænder kunne dette synderegister naturligvis misbruges til pengeafpresning i stor stil. Men i hænderne på en virkelig excellence, blødgjort ved synet af formildende omstændigheder i håndgribelig mængde og udredet under fire øjne tør det vel forventes, at nåde vil gå for ret.

Naturligvis har ingen person af stand og formue endnu været tilsagt. Og kun et par finansielt uinteressante handelsagenter og lidt andet meningsløst krapyl sidder i bøtten. Men hvem kan vide, hvor langt excellencens tålmodighed vil strække sig. Hvor længe vil den vare?

Også Kaj blir til sin store bestyrtelse en dag tilkaldt og udspurgt. Det sker dog ikke for skranken, men i enrum med excellencens redskab og uden vidner. Hans hensigt er at afskræmme Kaj sigtelser mod nærmere udpegede personer. Fæet har ladet sig føre på vildspor af et par fjendske kolleger af Kaj (nidske og hadefulde på grund af Kajs

raske avancement). De hade bibragt ham den tro, at Kaj sidder inde med fældende viden om visse embedsmænd, mænd, excellencen af personlige grunde længe har ønsket at komme til livs.

Det er pure opspind! Kaj ved ingenting! Og nægter hårdnakket at nævne navne. Han bliver meget unådigt demitteret. Men et står ham klart: Det er stadighen meningen at få *ham* trukket ind i sagen under et eller andet påskud. Og han har underhånden fået et vink om, at excellencens blinde redskab ikke agter at helme, før målet er nået . . .«

I de måneder, Carl Hansen havde været arresteret, var der sket noget glædeligt i forholdet til halvbroderen Henrik Emil Fahlberg. Denne modtog ham ved løsladelsen med åbne arme i sit hjem, og venskabet mellem de to halvbrødre var resten af deres levetid af en meget høj karat. Lillebroder Carl var langt om længe blevet anerkendt som »et rigtigt barn«.

Her vil det vist være nærliggende at spørge: Hvorfor og hvordan blev Carl Hansen politimand? Man havde nok fået en hel del at vide, hvis tredje del af den trilogi, han begyndte på i fyrrerne, var blevet skrevet, men allerede på de sidste sider af trilogiens anden del »I Dag flytter vi, sa' Nissen«

får man en slags svar på spørgsmålet: En af hans venner kendte nogen, der kendte nogen . . . Efter sin hjemkomst fra det sydlige udland går Kaj Halvdan (Carl Hansen) på session, bliver taget til infanteriet, skriver soldaterhumoresker, som selv officererne må le af. Han drømte om at blive journalist, skrev, skrev og »sled trapper hule«. Kammeraterne kaldt ham på grund af hans sprogkundskaaber for Franskmanden, eller på grund af hans politiske orientering for Anarkisten. Og så hedder det:

»Det er Bogbinder-Jim, der har tilrådet dig at søge ansættelse ved politiet. Der har hans mægtige onkel størst indflydelse. Og sejrrig opnår du borgmesterens enlinjede protektion. Du har grebet ideen med begærlighed, uden tøven eller anfægtelser. Glemte er den hån, du i samstemmighed med Hans Faaborg (Jens Birkholm) gang på gang har udgydt over lovhåndhævelsens lejesvende: Die Ordnungsbanditen!

Og hvad hverken dine evner eller dine sprogkundskaaber nogensinde ville have bragt dig – formåede otte skrevne ord fra denne mand: Jeg kan også anbefale ham på det bedste, står der over hans navn på din ansøgning.

Dagen efter modtager du meddelelse om din an-

sættelse, du er blevet ansat to dage før ansøgningens dato . . .«

Nogle uger efter løsladelsen rejste Carl Hansen til USA, hvor han slog sig ned som frugtavlser i Arkansas. Han boede og arbejdede her sammen med et jævnaldrende, antagelig dansk, ægtepar. I optegnelserne fra fyrrerne fortæller Carl Hansen om, hvordan man maskinelt plantede store marker til med tomater, der var deres speciale. Man fandt også frem til hermetisk henkogning af tomaterne, og virksomheden voksede sig så stor, at den lokale jernbane lagde et stikspor til den. Desuden havde man marker med Jonathan-æbler og Concordia-druer. Tørrede æbler viste sig at være en særdeles fin forretning. Indtil første verdenskrig arbejdede de to farmere sig op til pæn velstand. Man fik elektrisk lys, eget vandværk og bad i huset. Denne pragtudfoldelse blev årsag til både hovedrysten og jalousi i omegnen. Der blev indlagt telefon, men det var på betingelse af, at man selv rejste master og trak ledninger til nærmeste by.

I huset blev der – naturligvis – især kælet for biblioteket, som var forsynet med egetræs brystpanel, kassetloft, bonet gulv og et stort åbent ildsted. Jeg giver ordet til Carl Hansen:

»Tømmeret var hugget på vort eget skovland,

hvert bræt savet og skåret med vore egne hænder efter en tegning, jeg havde komponeret over detaljer i Charles Knights illustrerede Shakespeare-udgave. Hvorledes jeg kunne gøre disse ting som jeg aldrig før havde beskæftiget mig med, er mig en gåde. Det var vel den rent artistiske skabertrang, der pressede på og skulle have luft på en eller anden måde. Det var vel også den, der fik mig til at begynde et amatør-teater. Jeg lavede selv hele pibetøjet, malede proscenium, kulisser etc., tegnede kostumer, skrev stykkerne selv, mobiliserede hele egnens ungdom på de skrå brædder, instuderede, instruerede. I København ville resultatet vel nærmest have vakt et smil, men her var det »Verdens syvende Vidunder«, og fra bladene i omegnen kom der reportere og interviewede os.«

Gennem en snes år arbejdede Carl Hansen tillige som medarbejder ved Emil Oppfers dansk-amerikanske blad Nordlyset. Det var en aftale, at han skulle komme til New York som medredaktør, når bladets økonomi kunne bære det, men det kom aldrig så vidt. Udover denne journalistik blev der i Arkansas-årene ikke tid til at fortsætte skribentvirksomheden, dog gav Carl Hansen sine skiftende sindsstemninger luft gennem epigrammer. Herom skriver han følgende:

»Alt hvad jeg kunne samle mig til var et antal af ca. halvtredie hundrede fireliniede epigrammer, i hvilke jeg gav udtryk for det tungsind og den livslede, der efterhånden ganske havde bemægtiget sig mig. Så at sige alle disse vers er opstået, mens jeg travede efter plovspandet i majsmarken og æblegården, og hastigt nedskevet, mens dyrene tog et pust. Den ene af mulerne havde gennem fortsatte iagttagelser drevet det så vidt, at den uopfordret standsede, når den så mig stikke hånden i den jumberlomme, hvori noterebogen fandtes. Det var mig altid en glæde at føle, at der i hvert fald var eet levende væsen, der omfattede mine poetiske sysler med sympati . . .«

Herefter meddeler Carl Hansen, at »Et Liv i Epigrammer« vil udkomme i Danmark »i løbet af nogen tid«. De udkom aldrig, og ingen ved, hvor de er blevet af, men helt uden smagsprøver på Carl Hansens epigrammer behøver man ikke at være. I »I Dag flytter vi, sa' Nissen« finder man flere af dem indpasset i teksten. Såvel i deres sociale indignation som i rytmen minder de ofte om Harald Bergstedt. Her er et af dem:

Lars Laserygs samvittighed var ren –
men ingen ville tro det, ikke En – .

før han en dag ad omvej nåed målet
og bar en prunkfuld dragt – han hade stjålet!

I mellemkrigsårene blev Carl Hansen og hans partnere ramt af den økonomiske depression, som de fleste andre amerikanere blev det. Forretningen begyndte at give underskud. Partneren rejste med kone og børn til olieklenderne i Oklahoma, hvor han arbejdede sig frem til produktionsformand, og Carl Hansen var ene tilbage på den engang så blomstrende virksomhed.

Der er måske aldrig skrevet mere rammende og uhyggeligt om mellemkrigsårenes amerikanske depression, end det kortfattet er gjort af Carl Hansen i hans efterladte notater, og derfor citerer jeg følgende:

»Jeg efterlodes ene på farmen fjernt fra andre menneskelige boliger i det store øde hus, der ved nattetid gungrede af mine skridt, mens jeg rastløs travede altanen op og ned. Uhyggen forøgedes derved, at stemningen blandt befolkningen var blevet afgjort fjendtlig mod alle »foreigners«. We won the war-hovmodet i forbindelse med bitterheden over at være blevet snydt for de mange millioner, Europa menes at have lånt af Amerika, havde bragt

bægeret til at flyde over, især i Sydstaterne, hvor man jo altid var den fremmede gram.

Der findes ingen mere intolerant eller mere fordomsfuld befolkning end de amerikanske sydstaters. Rent galt blev det efter det kolossale aktiekrak og det derpå følgende fuldstændige økonomiske sammenbrud i 1929, der mentes at kunne overvindes, hvis Europa ville betale. I det sidste år derovre sov jeg til stadighed med en ladt revolver og et elektrisk flashlight under hovedpuden. En dag blev jeg fundet syg, hjælpeløs og mutters alene af en tilfældig vejfarer og af min partner, der blev telegrafisk tilkaldt, bragt til et lille, skident hospital i den nærmeste større by, hvor jeg blev opereret for blindtarmsbetændelse. Operationen kostede min stakkels partner langt over 1000 kr., for i Amerika benytter man sygdom som påskud til at udplyndre patienten til sidste hvid. Systematiseret sygehjælp kendes overhovedet ikke. En sminket sygeplejerske med maledede læber og rødakerede fingernegle betragtede mig med afsky malet i alle træk, da hun hørte, jeg var fremmedfødt, og spurgte mig, om jeg ikke var himlen taknemmelig, fordi jeg var havnet i »the great and beautiful America.«

Efter sammenbruddet gik hele det industrielle og merkantile maskineri så at sige i stå derovre.

Den udskregne amerikanske velhavenhed viste sig at være en fiktion i slægt med den amerikanske frihed. Millioner og atter millioner af mennesker havde simpelthen i en halv menneskealder levet over evne og var hver for sig i en afbetalingsgæld på tusinder af dollars . . . Mit sidste indtryk af Amerika på jernvejsturen hjemefter for et års tid siden var håbløs fattigdom. Selvopgivelse, ja samfundsopløsning, døende og helt afdøde småbyer i vrimmel. Halvdelen af butikkerne i de større byer ledige og trafikken stagneret. Jernbanetogene så at sige kemisk fri for passagerer, når undtages funktionærer på fripas. De monumentale stationsbygninger tillåsedede og tilskoddede. Ofte viste det sig umuligt for passagererne at trænge sig ind i de ventesale, der endnu var åbne, fordi hver tomme plads på gulvet var optaget af sovende hjemløse.

Jeg havde nemlig omsider besluttet mig til at rejse hjem og var simpelthen gået fra de 160 tønder land, som jeg havde overladt min partner ubehæftet og med alt, hvad derpå var, for nogle få hundrede dollars til at købe hjembilletten for. Indfødsret havde jeg jo heldigvis ikke erhvervet derovre og var altså endnu dansk statsborger.

Og efter 28 år i udlændighed er jeg altså nu tilbage i den by, mod hvilken mit hjerte fra afskedens

Aksel Dreslov

dag har stundet. Den smukkeste, muntreste, generøseste by i verden . . .«

Det var i 1934 Carl Hansen vendte hjem til Danmark. Straffelovsreformen fire år tidligere havde bevirket, at han ikke mere var »født forbryder« i sit eget fædreland, og han begyndte atter at sysle med skriveri.

Blandt dem, der gav Carl Hansen en hjertelig modtagelse var halvbroderen, malermester Henrik Emil Fahlberg. Han gav ham tilladelse til at bære sit navn, og forfatteren hed fra nu af Carl Hansen Fahlberg, det navn, hvormed han vil gå over i litteraturhistorien. Sin sidste bog har Carl Hansen Fahlberg viet sin halvbroder med følgende ord: »Min trofaste bror Henrik Emil Fahlberg vies disse blade«, og derefter følger de gribende linier:

Mens tusind bløde hænder mødte mine,
jeg syntes, din var hård og skabt til slag.
Men alle bløde hænder slog en dag –
kun to strøg blidt min kind, og det var dine.

Der var dog også andre, der hilste Carl Hansen Fahlberg velkommen hjem til Danmark. Blandt disse var den daværende statspolitichef, senere justitsminister Thune Jacobsen, der kaldte den

hjemvendte, tidligere politimand op til en parade på Politigården og præsenterede ham for de yngre kolleger som den, der havde indført fingeraftryksmetoden i Danmark og grundlagt Kriminalmuseet. Der blev også sørget for, at der tilflød Hansen Fahlberg en mindre årlig pension, der gjorde det muligt for ham at begynde at skrive igen. Mest varmede det nok den hjemvendte forfatter, at kollegerne Johan Skjoldborg, Chr. Engelstoft og Anders W. Holm mødte ham med stor menneskelig forståelse og sørgede for, at han blev medlem af Dansk Forfatterforening.

Med nyt mod og friske kræfter tog Carl Hansen Fahlberg fat på en stor opgave. Han ville skildre sit eget liv i en roman-trilogi, og mens forfatteren begyndte at arbejde, udsendte Forlaget Fremad den 30 år gamle, men alt andet end forældede roman »Spild« i nyt oplag.

I 1937 udkom første bind af trilogien hos Fremad. Det var bogen om forfatterens (her kaldet Kaj Halvdan) barndom i Blågårdsgadekvarteret på Nørrebro. Titlen var »Et Barn blev korsfæstet«. I et varmt og følelsesladet sprog fortælles her om en lille proletardrengs opvækst i et kvarter, der allerede for 100 år siden var slumpræget.

Bogens modtagelse blev intet mindre end en

storslået oprejsning til den mishandlede forfatter. Det talent, der 30 år forinden var blevet demonstreret i romanen »Spild«, havde holdt, ja havde endog fået nye, fine nuancer. Anmeldelserne var samstemmende og begejstrede. I Politiken skrev dr. phil. Fredrik Schyberg ved fremkomsten af andet bind i trilogien følgende om »Et Barn blev korsfæstet«: »Første del af dette værk, »Et Barn blev korsfæstet« kom for to år siden og vakte en ikke ringe opsigt, ikke så meget på grund af sine private bekendelser, som på grund af sit forbausende ægte livs- og tidsbillede fra det fattigste København i 70erne og 80erne. Carl Hansens litterære talent, så primitivt oprindeligt det var, havde bevaret sig, ja, var snarere blevet større og mere iøjnefaldende end før. Hans stil havde kastet den selvlærde mands imitationer efter »finere« forbil leder af sig, den var blevet grov, lige ud af posen, men med nogle naturtoner, navnlig i gengivelsen af det folkelige sprog, som man ikke vil glemme. Bogen var på sin vis en bedrift . . .«

I 1939 kom så fortsættelsen, bogen om Kaj Halvdans vandreår med titlen »I Dag flytter vi, sa' Nissen«. I den fortælles der om, hvordan hovedpersonen bliver svend og om hans vandring på professionen ned gennem Europa. Bortset fra bogens lit-

terære kvaliteter, må det nævnes, at der med den er sat et værdigt minde over naverbevægelsen, dette at gå på valsen, lære nye lande at kende, tage arbejde, når pengene var sluppet op, og vandre videre, når der atter var indtjent valuta. De færreste ved vist, at det var en udpræget skandinavisk skik. Navnet naver fik svendene i udlandet som en forkortelse af skandinaver. Skikken at gå på valsen ophørte gradvis i løbet af dette århundrede, efterhånden som restriktionerne ved grænseovergangene skærpedes.

Modtagelsen af »I Dag flytter vi, sa' Nissen« blev god, men mere behersket end den, der blev første bog i den planlagte trilogi til del. Frederik Schyberg skrev bl. a.: »I tonen kan disse beskrivelser minde om – og sammenlignes med – visse af Panaït Istratis tilsvarende skildringer, og sammenligningen må da stå som på een gang ros til og en karakteristik af den specielle mentalitet i dette som helhed forfejlede, men i sine detaljer dybt personlige afsnit af en begavet, men ulykkelig mands mærkværdige livshistorie . . .«

Redaktør N. P. Jensen, Det radikale Venstres Pressebureau, skrev bl. a.: »Man kan umuligt frakende forfatteren talent – tværtimod. Man kan heller ikke andet end interessere sig for og have

medlidenhed med bogens hovedperson. Man anerkender gerne bogens mange og store fortrin. Men bilder forfatteren sig virkelig ind, at det virker særlig »folkeligt« at slå om sig med uartige ord? Det er en misforståelse, han burde lade Poul Henningsen være alene om . . .«

Så fik Poul Henningsen *den* – af den radikale redaktør. Og nu afdøde N. P. Jensen skylder eftertiden en opskrift på, hvordan man skriver en ærlig naverroman, hvor omgangstonen mellem de gævesvende er hellerupsk.

N. P. Jensen slutter: »Trods alt vil man med interesse imødesee bogens tredie del, der skal skildre selve katastrofen i Carl Hansen liv . . .«

Da redaktør Jensen skrev denne sin anmeldelse den 20. september 1939, anede han ikke, at der aldrig ville komme nogen tredie del. Carl Hansen Fahlberg havde den 30. juli samme år under en dyb depression taget sit eget liv. Årsagen menes at være, at han havde følt sig svigtet af et menneske, han holdt meget af.

I Social-Demokraten skrev litteraturkritikeren, mag. art. Niels Kaas Johansen på Carl Hansen Fahlbergs 70-årsdag den 14. januar 1940 en mindeartikel, i hvilken han kaster lys over forfatterens sidste dage. Det hedder i artiklen bl. a.: »Det er

Denne Albert Hansen . . .

tragisk at tænke sig, at Carl Hansen Fahlberg ikke kom til at opleve sin halvfjerdsårsdag. Han, der størsteparten af sit liv havde strid modvind, trængte mere end nogen anden til en virkelig anerkendelse. I de sidste år levede han kun for at afslutte sit værk, en planlagt trilogi om proletardrengen Kaj Halvdan, hvoraf to bind har set lyset. Fahlbergs humør var stærkt svingende på det sidste, det vekslede mellem lys opstemthed og tung depression. Hans stærke selvkritik kunne i lange tider virke lammende på hans produktionsevne. Hans kunstneriske samvittighed var så ømtålelig, at han bestandig rettede og omarbejdede store partier af sit manuskript. Tilfreds blev han aldrig. Han var monomant grebet af sit værk, som han higede længselsfuldt mod at føre til ende. Det betød for ham mere end en digterisk præstation, det var svaret på den uret, han i sin ungdom havde lidt, og som han aldrig kom over. I alderdomshjemmet i Guldbergsgade talte han med stigende bitterhed om den »affære«, der gennem hele hans liv kastede sin skygge over ham. Hans digtning svulmede ud til at blive et defensorat for privatmanden Carl Hansen Fahlberg. I et anfald af dybt mismod, af mistillid til egne evner, tog han sit liv for et halvt års tid siden . . .«

Aksel Dreslov

Den senere undervisningsminister og kulturminister Julius Bomholt har sat det begavede naturtalent i dansk proletardigtning, Carl Hansen Fahlberg, et æresminde i sin litteraturhistorie »Før Uvejret«, der udkom i 1946. Bomholt skriver bl. a.: »Der er ingen tvivl om, at han havde evner til at blive den meget store skribent i dansk litteratur. Hans begavelse er af overraskende dimensioner . . .«

Og det var altså »denne Albert Hansen« . . .

Var H. C. Andersen homoseksuel?

Spørgsmålet er blevet stillet adskillige gange i løbet af dette århundrede. De fleste spørger har selv besvaret det med et Nej. Blandt disse var den fremtrædende psykiater Hjalmar Helweg.

Spørgsmålet blev stillet offentligt for første gang i 1901 af en aldeles ukendt dansk forfatter »Albert Hansen«. Han skrev en artikel i et tysk tidsskrift, og i artiklen »påviste han, at Andersen var homoseksuel. I sin bog om Andersens sjæleliv (1927) brugte professor Helweg et helt kapitel på at gendrive Albert Hansens påstande.

Men artiklen af »denne Albert Hansen« blev aldrig oversat til dansk, og kun meget få danskere har hidtil haft lejlighed til at læse den.

Aksel Dreslov bringer i denne bog en oversættelse af Albert Hansens afhandling, den stiller hans og professor Helwegs påstande op mod hinanden, og endelig afslører den, hvem »Albert Hansen« var, nemlig et alt andet end ukendt navn i det danske parnas, en mand, om hvem Julius Bomholt skrev, at han havde evner til at blive den helt store skribent i dansk sociallitteratur.

I bogens sidste afsnit fortælles om »denne Albert Hansen«. Hans livsstart minder i påfaldende grad om H. C. Andersens, og hans livsbane blev, om muligt, endnu mere spændende – om end også langt mere tragisk.